

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Βεβαίως ουδμία εκ πρώτης όψεως υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δύο τούτων έννοιων. Καί φαίνεται ό άποτομώτερος συνδυασμός των όξυμόρων, όταν παρά τό όνομα τό παριστών τόν όντως ιερόν ναόν, έν ώ διανέμεται τό πρώτον φώς, τό φώς τό άνέσπερον τό καταυγάζον ψυχάς μόλις διανοιγομένης προς τήν ζωήν, παρατίθεται τό μέλαν όνομα του έγκλήματος, τό όποιον είναι αυτό τουτό ή άπάρνησις του φωτός, ή νοσηρά στρέβλωσις της ψυχής, ή παθολογική διαστροφή της καρδιάς.

Τό έγκλημα ! Τόν πόλεμον δηλαδή κατά του άνθρωπισμού, άφου άνθρωπισμός είναι αδύνατος άνευ κοινωνίας, τόν πόλεμον κατά της κοινωνικής τάξεως, κατά της έλευθερίας, κατά του άτομου, μέχρι πρό τιнос αί πολιτικά κοινωνίαί, άψυχολόγητοι και σκαιαί έγνώριζον να πατάσσουν μόνον κατασταλτικώς.

Δέν μετεχειρίζοντο κανέν εξυγιαντικόν μέσον, κανέν άπολυμαντικόν κατά της άτμοσφαιρας, ή όποία τό παρασκευάζει και τό εκτρέφει.

Τό άφριναν τό έγκλημα να αίωρήται έν τη άτμοσφαίρα από παραδόσεως, από συνηθείας, από της μιμήσεως, γονιμοποιούν προς έγκληματικήν παραγωγήν τήν κοινωνίαν, ως αίωρείται ή γύρις γονιμοποιόσα τόν κόσμον τόν φυτικόν. Τό άφρινον να ένοφθαλμιζεται, να σπείρεται, να εκκολλάπτεται, να εκτρέφεται και να αναπτύσσεται εις φόνους, εις αναιρέσεις, εις ληστείας εις κλοπάς, εις παντός είδους άναιρετικά της τιμής του άτομου και της ήθικής ύποστάσεως της κοινωνίας άδικήματα, και, μετά τήν καρποφορίαν του τήν άψιλή, άπέλυον κατ' αυτού μόνον τόν εισαγγελέα διώκτην, τόν άνακριτήν, τό κακουργιοδικεόν, τήν λαιμητόμον, τά δεσμά, τήν ειρκτήν.

'Αλλ' από τιнос αί κοινωνίαί άνένηψαν.

Και παραλλήλως προς τά κατασταλτικά του έγκλήματος μέτρα, πάντοτε δυστυχώς άναγκαία και άπαραίτητα, ίσην έστρεψαν τήν προσοχήν προς τά μέτρα τά προληπτικά, προς καταστροφήν των νοσογώνων συνηκών, αί όποιαί εκτρέφουν τό έγκλημα. Έπεδίωξαν και επιδιώκουσι καθ' εκάστην ευρύτερον και συστηματικώτερον, όπως δια της παιδαγωγίας καταστήσωσι πρό πάσης εκδηλώσεως έγκληματικής ροπής, τήν άνθρωπίνην ψυχήν κακόν άγωγόν του έγκλήματος. Όχι πλέον μόνον θεραπευτική των

έγκληματιών εκ των ύστερων, ή όποία φευ ! πολλάκις είναι έγχειριστική θεραπευτική δια της ποινης του θανάτου, αλλ' υγιεινή διαίτα των ψυχών πρό παντός, όπως καταστώσιν αύται ήθικοί όργανισμοί, άπρόσβλητοι από του έγκληματικού μιάσματος.

Τήν υγιεινήν ταύτην των ψυχών δέν δύναται επαρκώς να άναμένη ή κοινωνία μόνον από του ιεροκήρυκος και του ιερέως.

Και έν τω μέσω έθνών, τά όποια έχουν τήν ευτυχίαν να διευθύνη τάς συνειδήσεις του λαου κληρος μορφωμένος, κληρος του όποιου εκαστος λειτουργός έν τη κωμοπόλει, έν τω χωρίω, είναι ό ευρμαθέστερος, ό μάλλον πεφωτισμένος, ό δυνάμενος υπέρ πάντα άλλον να άπευθύνεται μετά κύρους προς τάς ψυχάς του ποιμνίου του, και έν τω μέσω κοινωνιών, παρ' αίς ό άμβων δέν άντηχεί ψυχράς και παγεράς άποστηθίσεις κοινοτοπιών, ως κατά κανόνα παρ' ήμίν, ή συμβολή του ιερέως και του κήρυκος του θείου λόγου εκρήτισαν άνεπαρκείς παράγοντες τη προς πρόληψιν του έγκλήματος εργασίας.

Και εκρήθησαν άνεπαρκείς, διότι ό κήρυξ του θείου λόγου και ό ιερεύς άπευθύνονται προς τόν άνθρωπον, διαπλασθέντα ήδη και άναπτυχθέντα, άφου εισέπνευσε και άπερρόφησεν άνευ ούθενός άντιδραστικού τά μιάσματα της περιβαλλούσης ήθικής άτμοσφαιρας.

Παρ' ήμίν δε και δια λόγους ύποκειμενικής άνεπαρκείας των πλείστων εκ των παραγόντων τούτων της άναπλάσεως του λαου, επί πολυ έτι, ή κοινωνία ελάχιστα θα δύναται να στηριχθί εις τήν άγαθοποιόν αυτών επίδρασιν.

Και έν Έλλάδι λοιπόν, κατά τό παράδειγμα των έθνών παρ' τοις όποιοις ή παιδαγωγία εξήρθη εις τό ύψος της μεγάλης αυτης άποστολής, ό κυριώτερος, ό ασφαλέστερος παράγων της ήθικής εξυγιάνσεως, τό ασφαλέστερον μέσον δημιουργίας εδάφους άπροσφόρου προς βλάστησιν του έγκλήματος είναι ή έν τω δημοτικω σχολειω παιδαγωγία.

Παρήλθε και άνεπιστρεπτει δέον να παρέλθη ή εποχή, καθ' ήν σκοπός του δημοτικού σχολείου ήτο μόνος και κύριος ή στοιχειώδης διδασκαλία των γραμμάτων.

Έπίσης δέον να καταδικασθί και παρ' ήμίν, άν έχη που άκόμη τούς στρατιώτας της, ή θεωρία ότι τά παιδιά και μάλλον οι έφηβοι πρέπει επιμελώς να προφυλάσσωνται από της γνώσεως του κακου, ως πράγματος άνυπάρκτου, τό όποιον, άν δέν τοις γνωρίση ή παιδαγωγία, δέν κινδυνεύουν να γνωρίσουν ποτέ.

Αί άφελείς αύται ιδέαι κατεδικάσθησαν από πολλού. Τό κακόν θά τό γνωρίση τό παιδίον και δ έφηθος και άνευ τής παιδαγωγίας* διότι αιωρείται εις τό περιβάλλον, διότι θά τό συναντήση φεύ! έν τή οικογενεία του, έν τή ύδω, πανταχού, έν εφαρμογή εις ποικίλα παραδείγματα έγκληματικότητας. Ένώ ή παιδαγωγία θά τό διδάξη νά τό άποστραφή πρίν τό συναντήση, πρίν ό νοός και ή ψυχή αύτου διαστρεβλωθή έν τού παραδείγματος και έν τών ύπέρ ώρισμένων έγκλημάτων άπολογιών και τής εύμενοϋς περι αύτών γνώμης τού κοινωνικού περιβάλλοντος.

Και αύτοι οι δεχόμενοι σήμερα, ίσως μείζονα τής πραγματικής, τήν κυριαρχικήν επίδρασιν τής κληρονομικότητας, τήν ύποχρεωτικήν μεταβίβασιν τής εγκληματικής ροπής έν τή ύπαμοιβή τών γενεών, χωρίς νά άντιφάσκουν πρός έαυτούς, τόσην δέχονται τήν διαπλαστικήν επίδρασιν τής παιδαγωγίας κατά τήν πρώτην ήλικίαν, τόσον ισχυράς άνομολογούν τās από τού εγκλήματος άποτρεπτικές έντυπώσεις ύγιους παιδαγωγίας, ώστε άνακηρύττουν ταύτην ισχυράν, όπως έξουδετερόνη αύτήν τήν φυσιολογικήν επίδρασιν τής κληρονομικότητας έν τω εγκλήματι, αύτόν τόν εγκληματικόν άτταβισμόν. Αύτός ό μέγας τών θεωριών τούτων διδάσκαλος, ό Λομπρόζος, από τού σχολείου και μόνου άπεκδέχεται προληπτικώς τήν καταπολέμησιν τής εγκληματικότητας τής από κληρονομικής ροπής, και τής πρός πάντων ως πρός ώρισμένα ιδίως εγκλήματα, τοπικής διαδόσεως, εγκλήματα τά όποια ή κοινωνική πρόληψις ώρισμένων κοινωνιών άμνηστεύει ή ύπέρ τών όποιων συνηγορεί στρέβλωσις τής κοινωνικής ψυχής από μακράς παραδόσεως.

Έπί τών ποικίλων κατηγοριών τών εγκλημάτων τούτων είναι μεγάλη ή πρός καταπολέμησιν αύτών άποστολή τού διδασκάλου, διότι επί τών τοπικών τούτων κατ' είδος εγκλημάτων, πρόκειται τό σχολείον νά πολεμήση έν τή ψυχή τού παιδίου, όχι μόνον τήν κληρονομικότητα, αλλά και τās πρώτας έντυπώσεις, και τά πρώτα διδάγματα, τά όποια από τών πρώτων άσμάτων τών έξυμνούντων τό εγκλημα, μέχρι τού νωποτέρου τών παραδειγμάτων άρύεται, διότι καλεΐται ό δημοδιδάσκαλος νά έμπνεύση τήν άποστροφήν πρός τήν εγκληματικήν παράδοσιν, άντιθέτως πρός πάν ό τι βλέπει περι έαυτήν ή παιδική ήλικία, έναντίον πρός πάν ό τι άκούει.

Διά νά καταστήσωμεν αισθητήν τήν ιδέαν ήμϊν ταύτην προσφεύγομεν εις τήν άρωγήν τών παραδειγμάτων.

Τήν ώραίαν τής Γαλλίας μεγαλόνησον τήν Κορσικήν μαστίζει άπ' αίωνων, ως παρ' ήμϊν έν τισι δήμοις τής Μάνης, πολύ δέ έπιτακτικώτερα ή παρ' ήμϊν, ή χρονία ένδημία τών φόνων από προσωπικής εκδίκησης, έξουσα βαθυ-

τάτας και ισχυροτάτας τās ρίξας έν τή κοινωνική παραδόσει. Η παθούσα οικογένεια μεταβάλλει έαυτήν εις δικαιοδότην* αύτή δικάζει τό κατ' αύτής εγκλημα* αύτή και έκει παίρνει όπίσω τό αίμα της, διά τού αίματος οιδυήποτε μέλους τής κακουργησάσης οικογενείας. Και ούτω τό εγκλημα πολλαπλασιάζεται άτελεύτητον διά μέσου τών αίωνων* και ή ιδιωτική εκδίκησης ή vendeta λαμβάνει έν τή κοινωνική προλήψει τόν χαρακτήρα τής ιδιωτικής δικαιοσύνης, και τό εγκλημα μετουσιούται έν τή νοσηρή συνειδήσει τού λαού εις καθήκον και ό παραμελών νά πάρη όπίσω τό αίμα τής οικογενείας του λογίζεται άτιμος και άσεβής.

Έκει λοιπόν, όπου τό εγκλημα τού φόνου επινέμεται ως καθήκον όλόκληρον τήν κοινωνίαν, διαφαίνεται ή δύναμις με τήν όποιαν καταπολεμεί αύτό ή πολιτεία διά τής παιδαγωγίας, διά τής πολυτίμου άρωγής τού δημοδιδασκάλου.

Δι' έγκυκλίων άληθώς σοφών τού επί τής δημοσίας εκπαιδύσεως ύπουργείου τής Γαλλικής Δημοκρατίας εξάιρεται ή ανάγκη τής διά τού σχολείου καταπολεμήσεως τής κοινωνικής προλήψεως τής άνεχομένης και συγχωρούσης τό εγκλημα τούτο, και ψυχολογικώτατα εκτίθενται τά μέσα τής ταιούτης κατά τού εγκλήματος ενεργείας. Άμοιροί δέ τας έπαρκών εκφράσεων θαυμασμού άναγινώσκων τήν κατά τό παρελθόν έτος ύποβληθείσαν έκθεσιν τού έν Αϊακίω (Ajaccio) τής Κορσικής διευθυντού τού διδασκαλείου, δι' ου άναπτύσσει μετά δεινότητος άληθούς παθολόγου τών κοινωνικών νόσων τόν πρόγραμμα τό όποιον έχάραξε και τό σχέδιον ενεργείας τό όποιον εδίδαξεν εις τούς μέλλοντας δημοδιδασκάλους τής Κορσικής ως πρός τόν κλάδον τούτον τής ύψηλής αύτών άποστολής. Έκει δύναται τις νά κρίνη πώς άλλαχού μορφοϋται σήμερα ό δημοδιδάσκαλος από μόνου τού πολλοστημορίου τούτου τών έφοδιών, δι' ών τόν προικίζει τό διδασκαλείον. Έκει δύναται νά θαυμάση πώς καλλιεργείται πρώτον ή ψυχή τού παιδός εις τό νά αποβάλη όλα τά νοσογόνα σπέρματα τά όποια μετεβίβασεν εις αύτό ή κληρονομικότης, τά όποια ένεστάλαξεν ή παράδοσις, τά όποια ένισχύουν πάν ό τι βλέπει, πάν ό τι άκούει ή μικρά ήλικία, και πώς και διά τίνων ψυχολογικών μεθόδων και διά τίνος άνατομίας τών άποτελεσμάτων τού εγκλήματος επί τής τύχης τών ατόμων και τών οικογενειών, από τών γνωστοτέρων και τραγικωτέρων παραδειγμάτων, καλλιεργείται ή έξυγίανσις τών ψυχών και ή βδελυγμία πρός τό εγκλημα.

Ουδεμία κοινωνία έχει μείζονα ανάγκην τής άρωγής τού δημοδιδασκάλου πρός καταπολέμησιν τής εγκληματικότητας, ή παρ' ήμϊν. Ουδαμού ή ανάγκη τής ύπό τού δημοδιδασκάλου εκπληρώ-

σεως τού καθήκοντος τούτου μετ' ένθουσιασμού και άφοσιώσεως ίεραποστόλου ύπέρξε τόσον έπιτακτική.

Τού καθήκοντος τούτου ό σκόπιμος κανονισμός άπόκειται κυριώτατα εις τήν πεφωτισμένην πρωτοβουλίαν τού δημοδιδασκάλου. Αύτός, κατά τόπους, ως πρός τά εκασταχού έπιπολάζοντα και έρριζωμένα εγκλήματα είναι ό άρμόδιος όπως διαγράψη τό κατά τού εγκλήματος πολεμικόν αύτου σχέδιον* αύτός θά κανόνιση πώς προσφύστερον δύναται νά άγωνίζεται κατ' αύτού ύπό τήν στέγην τού σχολείου, έν τοις γυμναστηρίοις, έν ταις εκδρομαίς, έν ταις κατ' ιδίαν ήμιλίας μετá τών μικρών πολιτών τού μέλλοντος.

Άλλά δέον τό θέμα τούτο νά γείνη άντικείμενον ειδικών σπουδών έν τοις διδασκαλείοις* δέον οι κατά τόπους άρχαι και διοικητικά και δικαστικά, επικοινωνούσαι πρός τόν δημοδιδάσκαλον επικοινωνίαν συνεργασίας, ως πρός δυτόν αύτοις, ει μη ύπέρτερον, κατά τήν σοβαρότητα τής άποστολής αύτου έν τή πολιτεία, νά διαφωτίξη τούτον περι τών κατ' είδος εγκληματικών πληγών αι όποιαι γενικώτερον επινέμονται ώρισμένας περιφερείας.

Άλλαχού, ως έν τισι διαμερίσμασι τής Λακωνίας, ό δημοδιδάσκαλος κέκληται νά πολεμήση τά αυτά εγκληματικά έθιμα, οια και έν Κορσική.

Άλλαχού νά παλίσση κατά τών έρριζωμένων προλήψεων περι τού ληστρικού παλληκαρισμού, κατά τής εύμενείας μεθ' ής κρίνονται αι εγκληματικά πράξεις τών ληστών, νά έξουδετερώση αύτήν τήν επίδρασιν τών άσμάτων δι' ών από τού λίκνου μακθάνει τό παιδίον νά θαυμάζη τούς ληστρικούς άθλους.

Άλλοτεάλιν ό δημοδιδάσκαλος θά συναντήση δυστυχώς διαμερίσματα τής επικρατείας, παρ' οίς τελεία κρατεί άσυνειδησία τής φρίκης τού εγκλήματος τής ψευδορκίας, παρ' οίς ό ύπό τήν επίκλησιν τής θρησκείας επί τού ιερού ευαγγελίου όρκος ουδεμίαν παρέχει εις τήν αλήθειαν ένίσχυσιν.

Άλλαχού θά συναντήση τό εγκλημα τής ζωοκλοπής, ούτω γενικόν, ώστε άποβαίνει φαινόμενον κοινωνικής παθολογίας άξιον πολλής μελέτης, διότι ή ζωοκλοπή άσκεΐται ύπό εκάστου κατά πάντων, τούς πάντας μαστίζουσα και τούς πάντας καταστρέφουσα.

Άλλαχού, έν ταις μεγαλοπόλεσιν ιδίως, ό δημοδιδάσκαλος κέκληται νά προφυλάξη τās άπάλας ψυχάς από τής εισβολής άλλης μαστίγος, ή όποια, ένω καθ' έαυτήν δέν άποτελεί ώρισμένον εγκλημα, είναι ισχυρότατον φύραμα πρός ζυμωσιν πληθούς εγκλημάτων, τής μαστίγος τού λεγομένου κουτσαβακισμού, νοσηράς από παραδόσεως εκδοχής τής τιμής και τού παλληκαρισμού, λυμαινομένης τās κατωτέρας τάξεις τών πόλεων.

Τά περι διαγραφής γενικώτερου προγράμματος τής ενεργείας τού δημοδιδασκάλου επί καταπολεμήσει τής εγκληματικότητας και ιδίως καθ' εκαστον ως πρός ώρισμένα άδικήματα εύρύτερον επινεμόμενα τήν ελληνικήν κοινωνίαν θέλομεν άναπτύξει άλλοτε.

Έπί τού παρόντος ήρέσθημεν νά έξάρωμεν τήν μεγάλην ταύτην τού δημοδιδασκάλου άποστολήν, ό όποιος καλείται νά παράσχη τή πολιτεία τήν πολυτίμον ύποστήριξιν του, όπως έλαττωθώσιν αι έργασίαι τών ποινικών δικαστηρίων και άρχειωθώσιν οι τρόφιμοι τών φυλακών. Ε.

Η ΑΛΗΘΗΣ ΠΑΤΡΙΚΗ ΣΤΟΡΓΗ

[Κατά τόν Πορσέρ]

Τό πρακτικόν λαϊκόν πνεύμα επενόησεν εκφρασιν όρθοτάτην έν τή απλότητι της. Όταν τις εύδοκιμή χάρις εις τήν νοημοσύνην του και τήν εργατικότητά του: «Είχε καλούς γονείς», λέγουν. Τι σημαίνει τούτο; «Ότι οι γονείς του τόν άνέθρεψαν μετά πολλών θωπειών και έξαιρετικών περιποιήσεων; «Ότι ειργάσθησαν επιπόνως καθ' άπασαν αύτών τήν ζωήν διά ν' άφίσωσιν εις αύτόν περιουσίαν όπως ζη άνέτως; Παντάπασι. Ταιούτη μέθοδος άνατροφής δέν θά ένέπνεεν αύτῶ ουδέ τό σθένος ουδέ τήν επιτηδειότητα, άτινα απέδειξεν ότι κατέχει διά τής εύδοκίμησέως του. Είχε καλούς γονείς, διότι από τής παιδικής του ήλικίας εδιδάχθη παρ' αύτῶν πώς νά ύποφέρη τās στερήσεις και τούς κόπους, πώς ν' άντιμετωπίξη τās δυσχερείας, πώς νά εύρίσκη μέσον ίνα ύπερικήσιν αύτάς, διότι έν ένι λόγω κατώρθωσαν νά περιστείλωσι τά πονηρά αύτου όρμέμματα και ν' άναπτύξωσι τά προτερήματά του. Ούτω δέ πράγματι πρέπει νά έννοηται ή πατρική αγαθότης. Δέν είνε αυτη αίσθημα παθητικόν, μίγμα άορίστου καλοκαγαθίας και λυπηράς άδυναμίας, αλλά δραστική και γόνιμος ιδιότης, συγκεκριμένη έν θελήσει, εξ άποφασιστικότητας, εξ άφιλοκερδείας, ήτις άποβλέπει όχι εις τās άμέσους συνεπείας, άλλ' εις τά μέλλοντα άποτελέσματα, δέν διστάζει δέ νά προξενήση μικράν στιγμιαίαν θλίψιν, όταν πρόκηται δι' αύτής νά επακολουθήση αγαθόν θετικόν και διαρκές.

Οί αγαθοί γονείς όφείλουσι νά έχωσι πάντοτε ύπ' όψιν τό αληθές συμφέρον τών τέκνων των. Πρός τούτο δέ ύποχρεοϋνται νά σκέπτονται περι τής τηρητέας πρός αυτά διαγωγής των και ουδέν ν' άφίνωσιν εις τήν τύχην. Τό πρώτον, τό έπιτακτικώτατον τών καθηκόντων αύτῶν είνε νά φαίνωνται πάντοτε σύμφωνοι πρὸ τού παιδίου. Και όταν έτι, έν ιδιαιζούση τινι περιστάσει, δια-

φωνῶσι, πρέπει νὰ περιμένωσι νὰ εὐρεθῶσι μόνον ὅπως συζητήσωσι. Πρὸ παντός δὲ πρέπει ν' ἀπέχωσιν ἀμφότεροι ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῶσι κατὰ τρόπον ἀντίθετον. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἐτιμώρησεν, ἡ μήτηρ ἄς μὴ ἄρῃ τὴν τιμωρίαν· ἀλλ' ἐὰν ἡ μήτηρ ἐσυγχώρησεν, ὁ πατὴρ ἄς μὴ ἐπιληφθῆ τῆς τιμωρίας πταίσματος μὴ ὑπάρχοντος πλέον.

Οἱ γονεῖς λοιπὸν ἔστωσαν σύμφωνοι. Ἄς συνεννοῶνται δὲ πῶς νὰ συμπράττωσι καὶ νὰ συμβηθῶνται ὅπως διευθύνωσι τὴν ἀνατροφήν τοῦ τέκνου των μεθ' ἐνόητος καὶ συνεκτικότητος. Ποίαν μέθοδον θὰ παραδεχθῶσι καὶ πῶς θ' ἀποδείξωσι πραγματικῶς τὴν στοργὴν των; Τοῦτο δύναται νὰ συνοψισθῆ εἰς ἀπλοῦν ἀπόφθεγμα, ὅπερ οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶσι, τὸ ἐξῆς: ὅτι ὀφείλουσι ν' ἀγαπῶσι τὸ τέκνον των ὅχι χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ ἀξιώματος δὲ τούτου ἀπορρέουσι πάντες οἱ κανόνες τῆς ἀνατροφῆς. Ἐὰν ἀγαπᾶτε τὰ τέκνα σας χάριν ὑμῶν, ὁ μόνος ὑμῶν λογισμὸς ἔσται νὰ θωπεύεσθε παρ' αὐτῶν, νὰ ἱκανοποιήτε πᾶσας τὰς ἰδιοτροπίαις των, «διὰ τὰ μὴ τὰ κάμετε νὰ κλαύσουν», νὰ τὰ κρατῆτε ζηλοτύπως πάντοτε πλησίον σας, ὅπως οἱ πατερες ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἀποφασίζουσιν ποτὲ νὰ νυμφεύσωσι τὴν θυγατέρα των, ἢ αἱ μητέρες αἵτινες ἀντίστανται ν' ἀπομακρυνθῆ ὁ υἱὸς των ἀπὸ τοῦ οἴκου. Ἐὰν τ' ἀγαπᾶτε χάριν αὐτῶν, τότε θ' ἀναλογισθῆτε ὅτι ἔχετε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μορφώσετε ἀνθρώπους, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε σθεῖρον καὶ δυσχερές, ἀπαιτεῖ δὲ ψυχικὸν σθένος καὶ ὑπομονήν, ὅτι δὲν ἔχετε ἀποστολὴν νὰ τὰ θωπεύετε καὶ νὰ τὰ κολακεύετε, ἀλλὰ νὰ τὰ διδάσκετε καὶ νὰ μορφώνετε τὸν χαρακτήρα των, καὶ ὅτι τέλος ὀφείλετε νὰ τ' ἀφίσετε ν' ἀπέρχονται, ὅταν τὸ ἔργον ὑμῶν περατωθῆ.

Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βλακίζοντες, εὐκόλως θὰ δυνήθητε νὰ παράσχετε εἰς τὰ τέκνα σας ἀγαθὴν ἀνατροφήν, διότι πάντοτε θ' ἀποβλέπετε εἰς τὴν μεγαλητέραν αὐτῶν ὀφέλειαν, δὲν εἶνε δὲ δύσκολον νὰ διακρίνετε ποῦ πραγματικῶς αὐτὴ κεῖται. Τινὰ παραδείγματα ἀρκούσι διὰ νὰ πεισθῆτε.

*

Ὅλα ἢ σχεδὸν ὅλα τὰ παιδιά συνεθίζουσιν εἰς τὴν τράπεζαν νὰ φλυαρῶσι καὶ νὰ θορυβῶσιν. Ἐὰν τ' ἀφίσετε, δὲν θὰ παύσουν ἀπὸ τοῦ νὰ λαλῶσι διαρκῶς, οἱ δὲ μεγάλοι πρέπει νὰ υποτάσσωνται, νὰ τηρῶσι σιγὴν. Ὅλα ἐπίσης ἀρνοῦνται νὰ ὑπάγουν νὰ κοιμηθῶν, ὅταν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος ὥρα, καὶ κλαίουσι καὶ ἱκετεύουσιν, ζητοῦν προθεσμίαν καὶ κάποτε ὀργίζονται καὶ φωνάζουσιν. Οἱ γονεῖς πρέπει ἄρα νὰ ὑπομένωσι τὸ τοιοῦτό; Τινὲς το ἐπιτρέπουσι. «Τί εἶνε, ἀνακράζουσιν, αὐτὴ ἡ καταδίκη τῶν παιδίων εἰς σιγὴν, ὅσακις εὐρίσκονται ἐνώπιον τρίτου προσώπου, ἢ

παρακάθηται εἰς τὴν οἰκογενειακὴν τράπεζαν;... Τί εἶνε αὐτὴ ἡ προσταγὴ ὅπως μεταβῶσι τὰ παιδιά νὰ κοιμηθῶσι, χωρὶς νὰ νυστάζωσιν, εὐθὺς ὡς νυκτώσῃ;... Τί εἶνε ὅλαι αὐταὶ αἱ συνήθειαι αἱ ἀντίθετοι εἰς τὴν ὀρθοφροσύνην καὶ εἰς τὴν φύσιν;»

Ἀντίθετοι εἰς τὴν φύσιν, ἔστω. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἡ ἀνατροφή συνίσταται εἰς τὸ διευθύνειν, τὸ ἐπιτηρεῖν, τὸ διορθῶναι τὴν φύσιν. Ἐὰν καθεὶς ἀφίετο ἐλεύθερος νὰ πράττῃ συμφῶνως πρὸς τὰ φυσικὰ του ὁρμήματα, μυρία θὰ προέκυπτον κίνδυνοι. Ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ, ἐὰν ἐν ἡμῖν ἐνυπάρχουσιν, ὅπως λέγει ὁ Πασκάλ, ὁ ἄγγελος καὶ τὸ κτῆνος, τὸ κτῆνος ὑπερέχει κατὰ πολὺ τοῦ ἀγγέλου, ἢ δὲ ἀνατροφή προσπαθεῖ ἀκριβῶς νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀνισότητά ταύτην.

Ἄρα, «ὅλαι αὐταὶ αἱ συνήθειαι» πιθανὸν ν' ἀντίκεινται εἰς τὴν φύσιν, δὲν ἀντίκεινται ὅμως εἰς τὴν ὀρθοφροσύνην. Ὄντως δὲ, ἐὰν ἐπιβάλωμεν εἰς τὰ παιδιά σιγὴν, ὅταν παρακάθηται εἰς τὴν τράπεζαν, ἢ ἐὰν τὰ στέλλωμεν νὰ κοιμηθῶσιν ἐνωρίς, ὑπάρχουσι λόγοι πολὺ ὀρθοί καὶ δίκαιοι πρὸς τοῦτο. Παραλείπομεν τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ γονεῖς, νὰ μὴ ἐκκωφαίνωνται κατὰ τὸ γεῦμά των καὶ νὰ ἐπωφελοῦνται τῆς ἐσπερινῆς ὥρας ὅπως ἀναπαύωνται καὶ συνομιλῶσιν. Ἄς ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ παιδιά αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Ἐὰν τὰ συνειθίσετε ὅχι νὰ σιγῶσιν ὅλως διόλου, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο ἀληθῶς ὑπερβλικόν, ἀλλὰ νὰ λαλῶσι μόνον ὅταν ἐρωτῶνται, πιστεύετε ὅτι θὰ πάθωσι τι; Ποσῶς. Θὰ εὐρίσκωσι πολὺ φυσικὸν ν' ἀφίνωσι τὸν λόγον εἰς τοὺς μεγαλητέρους, θ' ἀκροῶνται, θὰ μανθάνωσι τοιοῦτοτρόπως πλεῖστα ὅσα ἄνευ κόπου (καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες πολλάκις θὰ παρετήρησαν βεβηλίως τὸ τοιοῦτο), θ' ἀποκτήσωσι δὲ ἰδίως ἀξιολόγους ἐξείας ἐπιφυλάξεως, διακρίσεως, μετριοφροσύνης καὶ εὐπρεπείας. Ὅταν δὲ προσκαλούμενα παρ' ἡμῶν νὰ διηγηθῶσι τί ἐπραξαν κατὰ τὴν ἡμέραν, ἢ νὰ εἴπωσι τί φρονοῦσι περὶ τοῦ δεῖνα πράγματος, ἐπιτραπῆ αὐτοῖς νὰ λαλήλωσι, θὰ τὸ πράξωσι μετὰ χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὑπερήφανα διότι συμπεριφέρονται ἐνίοτε καὶ πρὸς αὐτὰ ὡς νὰ ἦσαν μεγάλοι. Ἴσως τὰ πρῶτα ταῦτα ἀποτελέσματα δὲν εἶνε ἀξιοκαταφρόνητα. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα καλύτερα. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰσὶν αἱ διαρκέστεραι. Ἀπέχοντα τῆς ἀνυποπόρου καὶ γελοίας φλυαρίας, ἢ ἀνέχονται οἱ ἀσθενεῖς τὸν χαρακτήρα γονεῖς, τὰ τέκνα μας συνεθίζουσιν νὰ ἡμιλῶσιν ὀλίγον καὶ ν' ἀκούωσι πολλά, τοῦτο δὲ εἶνε μέσον ἀσφαλές ὅπως καταστή τις ἄνθρωπος μορφωμένος καὶ ἐνάρετος εἰς τὴν συνανατροφήν του. Ὡς πρὸς τὸν ὕπνον δὲ τὸν ἐπιβλαβὲς εἰς ὠρισμένην ὥραν, ἄμα τῆς νυ-

κτὸς ἐπελθούσης, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε τις ἰατρὸς διὰ νὰ γινώσκῃ ὅτι τὸ τοιοῦτο εἶνε ἐν τῶν ἀρίστων παραγγελμάτων τῆς ὑγιεινῆς καὶ ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς εὐεξίαν.

Ποῖον τὸ συμπέρασμα ἐκ πάντων τούτων; Τίνες οἱ γονεῖς οἱ ἀληθῶς φιλόστοργοι; Ἐκεῖνοι οἵτινες ἀφίνοσι τὰ παιδιά των νὰ φλυαρῶσιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ γεύματος, καθιστῶντες αὐτὰ αὐθάδη, ἀναίσχυντα, ταραχοποιά, βρασανιστήρια τῶν συνδαιτημόνων, ἢ ἐκεῖνοι, οἵτινες δι' ἡπίας, ἀλλὰ διαρκῶς εὐσταθείας μορφώσωσι αὐτὰ περὶ τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν καὶ τὴν εὐπρέπειαν; Νομίζομεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ δισταγμὸς περὶ τὴν ἀπάντησιν.

*

Ἄς παραθέσωμεν καὶ ἕτερον παράδειγμα. Ὁ υἱὸς σας ἠῤῥησε· δὲν πρόκειται πλέον νὰ ἐπιτηρῆτε τὰ παιδικὰ του ἐλαττώματα, οὐδὲ νὰ τὸν διδάξετε τὴν εὐπρεπῆ παιδικὴν συμπεριφορὰν. Πρόκειται περὶ πολὺ σθεναρώτερων. Ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ σχολείου ἢ ἐκ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου καὶ πρέπει νὰ δημιουργήσῃ θέσιν ἰδίων. Τὸν βλέπετε δὲ τότε μᾶλλον ἀσχολούμενον εἰς τὰς ἡδονὰς ἢ εἰς τὰ καθήκοντά του. Τὸν βλέπετε συχνάχροντα προθυμότερον εἰς τοὺς χορούς καὶ εἰς τὰ θέατρα παρὰ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς παραδόσεις. Ὑποπέυεσθε μάλιστα ὅτι συνῆψεν ἐρωτικὴν τινα σχέσιν, δυναμένην νὰ ἔχῃ λυπηροτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντός του. Θὰ ἦσθε φιλόστοργος πατὴρ ἐὰν κλείσετε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἴπετε αὐτῷ, ὅπως κάποιος ἄλλος: «Διασκεδάξτε, φίλε μου· ἡ νεότης πρέπει νὰ διασκεδάξῃ»; Ὅχι, μυριάκις ὄχι. Θ' ἀποδείξετε ὅτι εἴσθε πραγματικῶς φιλόστοργος, ἐὰν συνομιλήσετε μετὰ τοῦ υἱοῦ σας δι' ὕψους ἐντόνου καὶ σοβαροῦ, ἐὰν ὑποδείξετε αὐτῷ τοὺς κινδύνους εἰς οὓς ἐκτίθεται, ἐὰν ἀπειθυνθῆτε καὶ εἰς τὸ λογικόν του ἄμα καὶ εἰς τὴν καρδίαν του, ἐὰν συνενώσετε ἐν ἀναλογίᾳ, ἢτις δὲν προσδιορίζεται, ἀλλ' ἦν καθεὶς συναισθάνεται, τὴν αὐστηρότητα μετὰ τῆς στοργῆς. Ἐὰν κακῶς ἀρχῆθῃ διηθύνετε τὴν ἀγωγὴν τῆς νεότητος τοῦ τέκνου σας, θ' ἀποτύχετε· ἄλλως διὰ τῆς τοιαύτης ἐμπιστευτικῆς καὶ ἀνδρικήας εὐλικρινείας σας, θὰ κατορθώσετε νὰ τὸν κάμετε νὰ σκεπθῆ καὶ νὰ μετανοήσῃ.

Καὶ τώρα φρονεῖτε ὅτι ὁ πατὴρ ὅστις οὕτως πῶς θὰ ἐννοήσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀποστολὴν, θὰ μεταμεληθῆ;

Βεβηλίως θὰ διέλθῃ ὥρας τινὰς δυσαρέστους, θλιβεράς ἴσως, καθότι θ' ἀναγκασθῆ πολλάκις νὰ προσενηχθῆ αὐστηρῶς πρὸς υἱὸν τὰ μάλιστα ἀγαπώμενον, νὰ τὸν λυπήσῃ καὶ νὰ λυπηθῆ καὶ αὐτὸς ἐπωδύνως. Ἄλλ' αἱ παροδικαὶ αὐταὶ δυσαρέσκαι ἐσονται δημιουργοὶ χαρᾶς διαρκεστέρας.

Διότι παρεκτός τῆς εὐγενοῦς ἱκανοποιήσεως τῆς προερχομένης ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, ὁ πατὴρ δύναται νὰ ἐλπίζῃ καὶ ἐπὶ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν βαθεῖαν στοργὴν τοῦ υἱοῦ, ὅστις εἰς αὐτὸν θὰ ὀφείλῃ πάντα τὰ πλεονεκτήματα του.

Ἔστέ λοιπὸν ἀγαθοί, ἀλλ' εὐσταθεῖς. Προσπαθεῖτε νὰ ἐμπνέετε ὄχι μόνον τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ τὸ σέβας. Καθιστᾶτε τὰ τέκνα εὐπειθῆ, ὄχι διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς, θὰ ἐπιτυγχάνετε δὲ πάντοτε τὴν ὑπακοήν, ἐὰν αἱ προσταγαὶ σας εἶνε δίκαιοι. Ἀμείβετε, ἀλλὰ καὶ παιδεύετε ἄνευ φόβου. Αὕτη εἶνε ἡ ἀληθῆς πατρικὴ στοργή. Τὰ λοιπὰ εἶνε ψευδευαισθησία ἀνόητος καὶ ἀξιοκατάκριτος.

ΟΙ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΡΚΤΩΝ

Α'

Πρὶν ἢ περιβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀξιολογητάτων τούτων ἀστερισμῶν, τῶν ἐξυμνηθέντων ὑπὸ πολλῶν ποιητῶν, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προτάξωμεν τὴν μυθικὴν ἱστορίαν τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἀρκτου, ἔχουσας κατ' Ὀβιδίου ὡς ἐξῆς περίπου:

Ὁ Ζεὺς, ἐνῶ περιήρχετο διαφόρους τόπους τῆς Ἀρκαδίας, εἶδε πού τὴν Νύμφην Καλλιστῶν (θυγατέρα τοῦ Λυκάονος, βασιλέως τῆς Ἀρκαδίας), ἣν εὐθὺς καὶ ἠγάπησεν. Ἐἶχε δὲ παρέλθει ἡ μεσημβρία, ὅτε ἡ Καλλιστῶ εἰσῆλθεν εἰς παιλιὸν τι δάσος, ὅπερ ὅλοι οἱ αἰῶνες εἶχον σεβασθῆ, καὶ ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν χόρτων διὰ νὰ ἀναπαυθῆ. Ὁ Ζεὺς ἰδὼν αὐτὴν μόνην, εἶπε καθ' ἑαυτὸν «δὲν θέλει μάθῃ ἢ Ἦρα τὸν πρὸς τὴν Καλλιστῶ ἐρωτᾶ μου» καὶ μεταμορφωθείς εἰς Ἄρτεμιν πλησιάζει καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν «ὦ Νύμφη ὠραιότερα τῶν Νυμφῶν μου ὄλων, εἰς τίνα μέρη ἐκυνήγησας σήμερον;» Ἡ Καλλιστῶ ἀκούσασα ταῦτα παρῆρθετος ἐγείρεται καὶ χαιρετᾷ τὴν θεάν, νομίζουσα ὅτι πράγματι ἦτο ἡ Ἄρτεμις· ὡς δὲ ἠτοιμάζετο νὰ τῆ διηγηθῆ τὰ περὶ τοῦ κυνηγίου της, ὁ Ζεὺς τὴν διέκοψε καὶ ἐφάνερωσε τὸν ἐρωτᾶ του, ἢ δὲ Καλλιστῶ ἔδειξεν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἀνδρείαν, ἀλλ' εἰς μάτην!

Ἀναχωρήσαντος τοῦ Διός, ἐφάνη μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ ὄρος Μαίναλον ἡ Ἄρτεμις μετὰ τὰς Νύμφας της καὶ ἰδοῦσα τὴν Καλλιστῶν, ἐκάλεσεν αὐτὴν πλησίον της· αὕτη δὲ μόλις ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Ἀρτεμιδος, ἐτάπη εἰς φυγὴν, φοβουμένη κατ' ἀρχὰς μὴ ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη πάλιν εἰς Ἄρτεμιν· βλέπουσα ὅμως τὰς Νύμφας ἀκολουθούσας τὴν Ἄρτεμιν, ἐνόησεν ὅτι δὲν

συνέβαινε τοιοῦτόν τι καὶ οὕτω μετέβη πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ πόσον εὐκόλως οἱ ὀφθαλμοὶ μας καὶ τὸ πρόσωπον μᾶς ἐλέγχουσιν, ὅταν εἰμεθα ἔνοχοι ἐγκλήματός τινος!

Παρῆλθον ἐννέα μῆνες, ὅτε ἡ Ἄρτεμις ἡμέραν τινὰ κουρασμένη ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ ἰδρωμένη ἀπὸ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν δάσος, ὅπου ὑπῆρχε καὶ μικρὸν ποτάμιον χυνόμενον ἐπὶ λεπτοτάτης ἄμμου, καὶ ἐκεῖ ἐπλυνε τοὺς πόδας τῆς. Μετὰ ταῦτα εἶπεν εἰς τὰς Νύμφας τῆς «ἐπειδὴ ἐδῶ οὐδεὶς μᾶς βλέπει, κλόν εἶνε νὰ λουσθῶμεν». Ἀκούσασα ταῦτα ἡ Καλλιστὴ ἠρυθρίασεν, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασίν τῆς, ἀλλὰ μὴ δυναμένη ἄλλως νὰ πράξῃ, ἤρχισε μετὰ δυσκολίας ἐκδυομένη. Ὅταν δὲ ἡ Ἄρτεμις εἶδεν αὐτήν, εἶπε μετ' ὀργῆς «φυγε ἀπὸ τὰ μάτια μου καὶ μὴ μιάνῃς τὰ σεπτὰ ὕδατα μὲ τὸ κορμί σου...»

Ὁ μετ' ὀλίγον γεννηθεὶς υἱὸς ὠνομάσθη Ἀρκάς, ὅστις ἦτο κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἑρας· ὅθεν ἔλεγε «τοῦτο μόνον μοὶ ἔλειπε, νὰ γεννήσῃ καὶ τέκνον αὐτῆ, ἵνα γίνῃ οὕτω γνωστὴ ἡ ἀτιμία καὶ ἡ ὕβρις, ἣν μοὶ ἔκαμεν ὁ Ζεὺς. Ὅχι δὲν θέλεις μείνῃ ἀτιμώρητος, ἐγὼ θέλω σὲ στερῆσαι τῆς χάριτος μετ' ἧς φαίνεσαι ἀρεστὴ καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ εἰς τὸν σύζυγόν μου, εἰς δὲ ἐγὼ μόνῃ ἔπρεπε νὰ ἦμαι ἀρεστὴ.» Ταῦτα εἰπούσα μετεμόρφωσεν αὐτὴν εὐθὺς εἰς ἄρκτον, ἀφίσασα μόνον τὸ λογικὸν τῆς ἀβλαβείας, ἵνα αἰσθάνηται περισσώτερον τὴν λύπην καὶ δυστυχίαν τῆς πλανωμένης εἰς τὰ δάση.

Ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἀρκὰς ἠλικιωθεὶς καὶ κυνηγῶν εἰς τὸ δάσος τοῦ Ἑρμάνθου, συνήνησεν ἡμέραν τινὰ τὴν μητέρα του, ἄρκτον, ἣτις ἰδοῦσα αὐτὸν ἐστάθη, ποιούσα σημεῖα τινὰ διὰ νὰ τὴν γνωρίσῃ. Ἀλλ' ὁ Ἀρκὰς φοβηθεὶς νὰ τὴν πλησιάσῃ ὀπισθοχώρησε καὶ ὅτε ἠτοιμάζετο νὰ τὴν τοξεύσῃ, ὁ Ζεὺς τὸν ἠμπάδισε ἵνα μὴ γίνῃ μητροκτόνος, καὶ ἀνεβίβασε μητέρα καὶ υἱὸν εἰς τὸν οὐρανόν, κατατάξας αὐτοὺς μεταξύ τῶν ἀστέρων.

Ὅταν δὲ ἡ Ἑρα εἶδε τὴν Καλλιστὴν νὰ λάμπῃ μεταξύ τῶν ἀστέρων, εὐθὺς κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ εὑρῇ τὴν Θεΐν καὶ τὸν γηραλέον Ὀκεανόν, οἵτινες τὴν ἠρώτησαν διὰ τὴν ἔλευσίν τῆς καὶ ἐκείνη ἀπήντησεν: «Ἐρωτᾶτε, διαπὶ ἡ βασιλὶς τῶν θεῶν ἀφίνει τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν θρόνον τῆς καὶ ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς; Μάθετε, ὅτι ἄλλη βασιλὶς κυριεύει τὸν οὐρανόν,

καθημένη εἰς τὸν τόπον μου. Δὲν θέλω νὰ με πιστεύσῃτε ποτε, ἂν δὲν ἴδῃτε οἱ ἴδιοι εὐθὺς μετὴν ἔλευσιν τῆς νυκτός, περίξ τοῦ πόλου δύο ἄστρα, τὰ ὁποῖα μοὶ εἶνε δύο μεγάλα κκὰ καὶ μὲ καθιστῶσι τὸν οὐρανὸν ἀξιωματικόν. Ἄν λοιπὸν θεωρῆτε κακὸν τὴν καταφρόνησιν μιᾶς θεᾶς, τὴν ὁποῖαν σεῖς ἀνεθρέψατε, ἐμποδίσατε νὰ καταβαίνωσι τοῦ λοιποῦ αὐτὰ τὰ νέα ἄστρα εἰς τὸ βασιλείον σας. Μὴ ἀφίσητε μίαν ἄτιμον νὰ βαπτίζηται εἰς τὰ νερά σας καὶ τὰ μιάνῃ.

Β'

Ἐὰν στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν ἐν αἰθρία νυκτὶ πρὸς τὸ βόρειον μέρος τοῦ ἀπαστράπτοντος οὐρανοῦ, θέλομεν ἴδει τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν ἀξιοσημείωτον ἀστερισμὸν τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων ἀρκετὰ λαμπρῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐξ εἶνε, ὡς πρὸς τὴν φαινομένην λάμψιν, τοῦ

δευτέρου μεγέθους, ὁ δὲ ἑβδόμος τοῦ τρίτου. Τούτων πάλιν, οἱ μὲν τέσσαρες α, β, γ, δ' καὶ

1 Οἱ ἀστρονόμοι, ἵνα διακρίνωσι πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἀστέρας ἀστερισμοῦ τινος, ὡς πρὸς τὴν φαινομένην αὐτῶν λάμψιν, παριστῶσιν αὐτοὺς διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἣτοι τὸν λαμπρότερον αὐτοῦ ἀστέρα παριστᾷ διὰ τοῦ α, τὸν ἦττον τοῦτου λαμπρὸν διὰ τοῦ β καὶ οὕτω καθέξῃς.

ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλούμενοι *Δουβχέ, Μερὰκ, Φλέγδα καὶ Μέγρες*, συνδεόμενοι διὰ νοητῶν γραμμῶν, σχηματίζουσι τετράπλευρον, παριστῶν τὸ σῶμα τῆς ἄρκτου· οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς ε, ζ, η καὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλούμενοι *Ἀλιόθ, Μιζάρ* καὶ *Ἀχαῖο* σχηματίζουσι τεθλασμένην γραμμὴν παριστῶσαν τὴν οὐρὰν αὐτῆς. Ἡ λάμψις τῶν ἑπτὰ τούτων ἀστέρων καὶ ἡ μεγάλη ἐκτασις τοῦ ἀστερισμοῦ, ἣν κατέχει ἐν τῷ οὐρανῷ, προσβάλλει ἀμέσως τὰ βλέμματα τοῦ παρατηρητοῦ. Πλὴν τῶν ἑπτὰ τούτων λαμπρῶν ἀστέρων, διακρίνει προσέτι ὁ ἄσπλος ὄξυς ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ἀστερισμῷ τούτῳ περὶ τοὺς 200 ἀστέρας, ἐξ ὧν ὀλίγοι εἶνε τοῦ τρίτου καὶ τοῦ τετάρτου μεγέθους.

Οἱ ἀστέρες α καὶ β λέγονται μὲ ἐν ὄνομα φρουροί. Ἐὰν δὲ παρατηρήσωμεν μετὰ προσοχῆς ἐν τῷ οὐρανῷ τὸν μεσαῖον ἀστέρα ζ τῆς οὐρᾶς, τὸν καλούμενον *Μιζάρ*, θέλομεν ἴδει ὅτι οὗτος συνοδεύεται ὑπὸ τινος μικροῦ ἀστέρος καλούμενου *Ἀλκόφ*, δι' οὗ δοκιμάζουσιν οἱ Ἀραβες τὴν δύναμιν τῆς ὁράσεώς των, τούτου ἕνεκα καλοῦσι τοὺς τοιοῦτους ἀστέρας *Σαϊδὰκ* (δοκιμή). Ὁ ἀστὴρ οὗτος κεῖται, ὡς βλέπομεν, πολὺ πλησίον τοῦ ἀστέρος *Μιζάρ*, ἀλλ' ἡ γειτνίασις αὐτῆ εἶνε ἀπλῶς ὀπτική ἀπάτη· διότι πιθανόν ἡ πραγματικὴ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις δύο γειτνιαζόντων ἀστέρων νὰ εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα τῆς μεταξύ γῆς καὶ ἡλίου ἀποστάσεως, οὗσης περὶ τὰ 148 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα.

Τὸ ἀνωτέρω σχῆμα, ὅπερ ἀποτελοῦσιν οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ ἑπτὰ λαμπροὶ ἀστέρες τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου, ἦτο τὸ αὐτὸ σχεδὸν καὶ πρὸ πολλῶν αἰώνων. Ἐν τῇ βαθυτάτῃ ὁμῶς ἀρχαιότητι ἦτο ὅλως διάφορον τοῦ σημερινοῦ· διότι ὑπελόγησαν, ὅτι πρὸ 50 χιλιάδων ἐτῶν οἱ ἀστέρες οὗτοι ἦσαν οὕτω διατεταγμένοι, ὥστε ἀπετέλουν σταυρὸν, καὶ ὅτι μετὰ τσοσῦτα πάλιν ἔτη ἀπὸ σήμερον, ἂν ἐξακολουθήσῃσι τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ἦν καὶ σήμερον ἔχουσι, θὰ εἶνε διατεταγμένοι ἐν εἰδει τεθλασμένης γραμμῆς.

Ὁ μετασχηματισμὸς οὗτος τῶν ἀστερισμῶν ὀφείλεται εἰς τὰς ἰδίαις κινήσεις τῶν ἀστέρων· διότι ἂν καὶ οἱ ἀστέρες οὗτοι λέγονται ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀπλανεῖς, δὲν εἶνε καὶ πράγματι τοιοῦτοι, καθόσον κινεῖνται ἐν τῷ ἀπείρῳ διαστήματι μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, διαγράφοντες ἀγνώστους τροχιάς.

Ὑπελόγησαν δὲ, ὅτι οἱ ἑπτὰ λαμπροὶ ἀστέρες τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου ἔχουσι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰς ἐξῆς ἐτησίαις ταχύτητας. Ὁ ἀστὴρ αὐτῆς α διανύει διάστημα 2,300,000,000 χιλιόμετρα περίπου, ἦτοι διάστημα δεκαπενταπλάσιον περίπου τῆς ἀπ' ἡμῶν ἀποστάσεως τοῦ ἡλίου! Ὁ ἀστὴρ η 1,600,000,000 καὶ ἑκατὸς τῶν λοιπῶν 930,000,000. Ἀλλὰ τὰ δια-

νοόμενα ταῦτα διαστήματα ὑπ' αὐτῶν εἰς ἐν ἔτος φαίνονται σχεδὸν μηδαμινά, ὡς ἐκ τῆς τεραστίας ἀπ' ἡμῶν ἀποστάσεώς των, ὥστε δὲν δύναται νὰ παρατηρηθῶσι δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ μόνον δὲ δι' ἀκριβεστάτων ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων γίνεται γνωστὴ ἡ μεταβολὴ τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ θέσεώς των, τούτου ἕνεκα παρατηρεῖται καὶ τὸ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀμετάβλητον σχῆμα, ὅπερ ἀποτελοῦσιν οἱ ἀστέρες τῆς τε Μεγάλῃς Ἀρκτου καὶ τῶν λοιπῶν ἀστερισμῶν.

Κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς οὐρᾶς τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου ὑπάρχει ἀστὴρ τις πρώτου μεγέθους καλούμενος *Ἀρκτοῦρος*¹, ὅστις εἶνε καὶ ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ βορείου οὐρανοῦ, ἀνήκων εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ *Βοώτου* ἢ *Ἀρκτοφύλακος*, κείμενος ἐν τοῖς σκέλεσι αὐτοῦ «ὁ μὲν γὰρ ἀναμέσων τῶν σκελῶν τοῦ Ἀρκτοφύλακος κείμενος ἀστὴρ ἐπίσημος, Ἀρκτοῦρος ὀνομάζεται» (Γεμῖνος). Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶνε ὁ κατὰ τὴν μυθολογίαν υἱὸς τῆς Καλλιστοῦς, Ἀρκάς.

Γ'

Προεκβάλλοντες ἤδη (νοερῶς) τὴν νοητὴν εὐθεῖαν γραμμὴν, ἣτις συνδέει τοὺς φρουροὺς, θέλομεν ἀπαντήσῃ εἰς ἀπόστασιν τετραπλασίαν περίπου τῆς φαινομένης ἀποστάσεως τῶν φρουρῶν ἕνα μόνον ἀστέρα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον λαμπρὸν, λάμποντα εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ ἀστὴρ οὗτος, παριστῶμενος διὰ τοῦ γράμματός α, ἀνήκει εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῆς *Μικρᾶς Ἀρκτου*, ἀποτελούμενον ἐκ 50 περίπου ἀστέρων ὁρατῶν εἰς ἄσπλον ὄξυς ὀφθαλμόν, ἐξ ὧν μόνον δύο εἶνε τοῦ δευτέρου μεγέθους, παριστῶμενοι διὰ τῶν γραμμάτων α καὶ β, εἰς τοῦ τρίτου παριστῶμενος διὰ τοῦ γ, τῶν λοιπῶν πολὺ δυσκόλως διακρινόμενων.

Ἐκ τῶν ἀστέρων τούτων οἱ διὰ τῶν γραμμάτων α, β, γ, δ, ε, ζ, η παριστῶμενοι ἀποτελοῦσι σχῆμα ὅμοιον περίπου τῷ σχήματι τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου, ἀλλὰ μικρότερον αὐτῆς κατὰ τὴν ἑκτασιν, τούτου ἕνεκα ὠνομάσθη ὁ ἀστερισμὸς οὗτος *Μικρὰ Ἀρκτος*, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου. Ἡ *Μικρὰ Ἀρκτος* ἔχει πάντοτε ἐν τῷ οὐρανῷ ἀντίστροφον θέσιν τῆς Μεγάλῃς Ἀρκτου, ἣτοι ἡ οὐρὰ τῆς μικρᾶς εὐρίσκειται ἀντιθέτως τῇ οὐρᾷ τῆς μεγάλης, καὶ τὸ σῶμα ἐπομένως αὐτῆς ἀντιθέτως τῷ τῆς μεγάλης.

Ὁ ἀστὴρ α, ὁ ἀποτελῶν τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς τῆς *Μικρᾶς Ἀρκτου*, εἶνε ὁ σπουδαιότατος ἀστὴρ τοῦ βορείου οὐρανοῦ· ἐπειδὴ εὐρίσκεται πολὺ πλησίον τοῦ πόλου, θεωρεῖται τρόπον τινὰ ὡς εἰς τῶν στροφίγγων τοῦ νοητοῦ ἄξονος τῆς

¹ Περὶ τοῦ ἀστέρος τούτου ἔχομεν ἄλλοτε πραγματευθῆ ἐν τῷ Περιοδικῷ «Ὁ Προμηθεὺς».

γης. Διότι, ως γνωστόν, ο νοητός άξων περι τον οποίον εκτελείται ή ημερησία κίνησης της γης, προεκβαλλόμενος νοερώς συναντά την ούρανίαν σφαίραν εις δύο εκ διαμέτρου αντίθετα σημεία, άτινα καλούνται πόλοι του ούρανού, βόρειος ή άρκτικός, επειδή εύρίσκεται πλησίον των Άρκτων, και νότιος ή άνταρκτικός. Ο βόρειος λοιπόν πόλος απέχει του άστέρος α της Μικράς Άρκτου 1^ο 16' περίπου, τούτου ένεκα λέγεται ο άστήρ ούτος πολιός, και επειδή διαγράφει περι τον πόλον σμικρότατον κύκλον, φαίνεται σχεδόν ακίνητος, διατηρών το αυτό ύψος υπεράνω του όρίζοντος του αυτού τόπου. Ο δε εκ διαμέτρου αντίθετος πόλος και άόρατος έπομένως παρ' ήμιν ουδένα άστέρα άξιον λόγου έχει πλησίον αυτού, κείται όμως πλησίον του άστέρος β του άστερισμού της Υδροσ, έχοντος λάμψιν κατωτέρα των του τρίτου μεγέθους άστέρων.

Οι πόλοι του ούρανού δεν είνε σταθεροί, τούτέστι ο άξων της γης δεν συναντά την ούρανίαν σφαίραν εις τα αυτά πάντοτε σημεία· διότι ούτος μετατίθεται λίαν βραδέως, διαγράφων έν μόν τω ούρανω και έν διαστήματι 25,765 έτών μικρόν κύκλον, έν δε τω άπείρω δικστήματι κωνικήν έπιφάνειαν. Τήν τοιαύτην μετάθεσιν του άξονος της γης δύναται τις να παρομοιάση με την μετάθεσιν του άξονος της βέμβικος, ήν μεταχειρίζονται οι παίδες χάριν παιδιάς, και ήτις στρέφεται περι έαυτήν κεκλιμένως, σχηματίζουσα κώνον. Οι διάφοροι λοιπόν άστέρες οι κείμενοι επί της νοητής περιφερείας ή πλησίον αυτής του διαγραφομένου κύκλου υπό του άξονος της γης γίνονται άλληλοδιαδόχως πολικοί, και επανέρχονται οι αυτοί έν διαστήματι 25,765 έτών.

Ηδη όμως ο άξων της γης διευθύνεται πλησίον, ως είπομεν, του άστέρος α της Μικράς Άρκτου. Άλλ' ένεκα της βραδείας μεταθέσεως του άξονος της γης, δεν θα είνε βεβαίως και διαρκώς ούτος πολιός, ως δεν ήτο και έν τω παρελθόντι. Πρό πολλών όμως αιώνων έξακολουθεί ο βόρειος πόλος να πλησιάζη τον νυν πολιόν άστέρα, και θα τον πλησιάζη, ως ύπελογίσθη, μέχρι του έτους 2105 μετά Χριστόν, ότε ή απόστασις άπ' αυτού θα είνε 21'· είτα θα άρχίση να απομακρύνηται και θα έξακολουθήση να λέγεται ούτος πολιός μέχρι του έτους 4500 περίπου, ότε θα γίνη τοιοῦτος ο άστήρ γ του Κηφέως, και μετά 9000 έτη περίπου από τούτου θα γίνη πολιός ο άστήρ Βέγας του άστερισμού της Λύρας, εις των λαμπροτάτων άστέρων του βορείου ούρανού, και θα απέχη από του πόλου 5^ο περίπου.

Η άφ' ήμιν απόστασις του πολικού άστέρος είνε 400,000,000,000,000 χιλιάμετρα περίπου, είνε τούτέστι απομακρυσμένος άφ' ήμιν 2,700,000 φοράς περίπου περισσύτερον ή όσον ο

ήμερος Ήλιος, και δύναται να παρεντεθώσιν εις το διάστημα τούτο 32,000,000,000 περίπου σφαίραι γης ίσαι τή ημετέρα! Η άν υποθέσωμεν, ότι πελώριος άνθρωπος έγγίζει τους πόδας του επί της γης, την δε κεφαλήν του επί του πολικού άστέρος, και ότι σφαίρα τηλεβόλου έξακοντίζε-ται έντεῦθεν κατά της κεφαλής αυτού με σταθεράν ταχύτητα 500 μέτρων κατά δευτερόλεπτον, ήθελεν ούτος φονευθῆ μετά 10288 περίπου έτη από της στιγμής της έξακοντίσεως! Γνωστής δε πάλιν της ταχύτητος του φωτός ούσης, 308000 χιλιάμετρα περίπου εις έκαστον δεύτερον λεπτόν της ώρας, εύρίσκομεν ότι το φως του πολικού άστέρος χρειάζεται 42 περίπου έτη ίνα φθάση εις την γήν· ώστε την στιγμην καθ' ήν παρατηρούμεν αυτόν, βλέπομεν όποίος ήτο πρό 42 έτών. Και τανάπαλιν, άν υποθέσωμεν προς στιγμην, ότι υπήρχον κάτοικοι επί του πολικού άστέρος και ότι ήδύνατο να ίδωσι τα επί της γης συμβάντα, οῦτοι θέλουσιν ίδει τον έσχάτως συμβάντα Έλληνοτουρκικόν πόλεμον τό έτος 1939. Άλλ' ή απόστασις αύτη είνε έλαχίστη έν συγκρίσει προς τας άφ' ήμιν απόστασεις άλλων άστέρων, οὗς ο τα πάντα διέπων Δημιουργός κυβερνά μετ' έντελεστάτης άκριθείας και καλεῖ έν τή μεγαλειότητι της δυνάμεως Αύτου όνομαστί «ο άριθμῶν πλήθη άστρων και πᾶσιν αυτοίς όνόματα καλῶν» (Ψαλ. ρμς' 4 και Ήσ. μ' 26).

Ο πολιός άστήρ ο έν είδει λαμπυρίζουσης στιγμής όρώμενος άφ' ήμιν, ως εκ της τεραστίας αποστάσεώς του, είνε εις των άπείρων ήλιών του ούρανού, είνε κέντρον πλανητικού συστήματος, φωτίζων και θερμαίνων άγνωστους προς ήμας πλανήτας, ως ο ήμετερος ήλιος την γήν. Είνε προσέτι διπλούς, τούτέστι ένῶ διά γυμνού όφθαλμού φαίνεται εις και μόνος άστήρ, διά του τηλεσκοπίου παρατηρούμενοι διακρίνονται δύο άστέρες άντι ένός.

(Έπειτα τό τέλος).

Κ. Ε. ΠΑΠΑΝΙΚΗΤΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής

Παραφράζοντες μύθον τινα της Άνατολής, λέγει ο πολὺς Σπένσερ, λέγομεν ότι έν τή οικογενεία των σπουδών ή Έπιστήμη είνε ή Στακτοπούτα, ήτις έν τή σκοτία κρύπτει τελειότητα άγνωστούς. Αὐτή και μόνη όφείλει να εκτελή πᾶσαν την οικιακήν έργασίαν. Και όμως, χάρις εις την άξιοτήτά της, εις την νοημοσύνην της, εις την άφοσίωσίν της, αἱ άδελφαί αύτης απέλαμβανον όλας τας αναπαύσεις και όλας τας τέρφεις του βίου. Άλλ' ένῶ αύτή ένησχολείτο άκαταπαύστως ύπηρετούσα τας λοιπάς, αύτά την ύποχρέωσαν να μη φαίνεται, δια να δύνανται άλαζονικώς φερόμεναι και πολυτελῶς στολιζόμεναι να κάμνωσιν έπίδειξιν των στολισμῶν των.

ΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΥΒΙΟΥ

Έκ του συγγράμματος, όπερ υπό την άνωτέρω έπιγραφην εκδίδει προσεγώς ο κ. Χαρίσιος Παπαμάκου, δημοσιεύομεν τινα του περι Ίστορίας κεφαλαίου, εύμενῶς παραχωρηθέντα ήμιν υπό του εκδότη.

Σ. τ. Δ.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ παιδευτικὴ δύναμις αὐτῆς.

Έν τή ιστορία αναγράφονται αἱ πράξεις των πρό ήμιν γενομένων ανθρώπων, αἱ ποικίλαι βιωτικαί περιπέτειαι και αἱ ποικίλαι άποτυχίαι και έπιτυχίαι των ένεργειῶν αυτών¹.

Η ιστορία καλῶς μελετωμένη είνε ώφελιμωτάτη. Διδάσκει πάμπολλα πράγματα χρησιμώτατα εις πᾶσαν περίστασιν του βίου, καταδεικνύει το όρθον και το μη όρθον έν τῷ πρακτῷ, ύποδεικνύει τα καθήκοντα και τα άλλθινα συμφέροντα των ανθρώπων, έξοτρώνει εις την ζήλωσιν των αγαθῶν και εις την φυγήν των κακῶν, φωτίζει τον νοῦν, κρατύνει την βούλησιν κατά τας μεταβολάς του βίου και παιδεύει και γυμνάζει άριστα προς τας πολιτικὰς πράξεις².

Αἱ σπουδαιόταται αὐται ώφέλειαι πηγάζουσι το μέν εκ της φύσεως και των ιδιοτήτων του παρελθόντος, το δε εκ της φύσεως και της δυνάμεως των τρόπων, δι' ὧν είνε δυνατή έν τοῖς ανθρώποις ή όρθοπραγία...

Η άκριθής γνώσις των έν τῷ παρελθόντι γενομένων συντελεῖ υπέρ πᾶσαν άλλην ανθρωπίνην γνώσιν εις διόρθωσιν των ανθρώπων, διότι έν τούτοις λαμπρότατα καταφαίνεται, εἴπερ τι και άλλο, ότι τα ανθρώπινα είνε σφόδρα άστατα και άγαν ύμετάβλητα. Ο,τι νῦν χαμαί κείται, αύριον εις ύψος αἴρεται· ο,τι νῦν άπαρασάλευτον θεμελιούται, αύριον κατακρημνίζεται· ο ίσχυρός κατασυντρίβεται, ο συντετριμμένος ανεγείρεται· ως νήπια μεταχειρίζεται τους ανθρώπους ή τύχη· παίξει άκαταπαύστως με ήμας. Ταπεινοί τους ύψηλούς, άνυψοί τους ταπεινούς, διαψεύδει τας έλπίδας, ματαιοῖ τας προθέσεις, ανατρέπει τα σκοπούμενα, κρημνίζει δια των παρὰ λόγον τα κατά λόγον γινόμενα, άν δε προσκαίρως βοηθήση τινα προσθεῖσα εις τας σκέψεις και εις τας έπιθυμίας αυτού την έαυτης βοπην, πάραυτα, οἰονεί μεταμεληθεῖσα επί τούτω, λυμαινεται τα πρότερον δια πολλῶν κόπων και βαθείας συνέσεως και της ίδιας αυτης βοπης κατορθωθέντα. Η μοῖρα των ανθρωπίνων είνε να υποπίπτωσι πάντα, εθνη, πόλεις, άνθρωποι εις ταύτην της τύχης την παλιρρόμην! Αναλογιζόμενοι λοιπόν οι φιλομαθοῦντες ότι ένεκα της φύσεως ταύτης των ανθρωπίνων, είνε φυσικόν τα πάντα να προσ-

δοκῶσιν, άφου τα πάντα είνε δυνατὸν να πάθωσιν· αναλογιζόμενοι ότι την μεγίστην εύτυχίαν δύναται να διαδεχθῆ ή μεγίστη άτυχία και τανάπαλιν, γίνονται μετριοπαθεῖς, ταπεινόφρονες, έπεικεῖς, συγγνώμονες, συνετοί, καρτερικοί, γενναίοι, μεγαλόφρονες, πρᾶοι, φιλόανθρωποι και μεγαλόψυχοι. Δέν μεγαλαυχούσιν επί τοῖς κατωρθωμένοις, δέν πράττουσι, δέν λέγουσι, δέν βουλευόνται περι ουδενὸς υπερήφανα ουδὲ άνήκεστα, δέν βουλευόνται περι του μέλλοντος ως περι ήδη γεγονότος, δέν θεωροῦσι τα οὔπω συντελεσθέντα ως ήδη βέβαια, δέν έχουσιν απόλυτον βεβαιότητα· εις το τελεσφόρον των μέτρων, άτινα, και έν τή άκρᾳ αυτών συνέσει έστω, περι της έπιτυχίας του προτιθεμένου λαμβάνουσι, δέν μεθούσιν εκ των έπιτυχιῶν, δέν σέπτονται μωρῶς, δέν πράττουσιν άλαζονικῶς, βουλευόνται ανθρωπίνως περι των ένεστώτων, έχουσιν έν νῶ, μάλιστα έν τή άκμῆ της εύτυχίας αυτών, και την εναντίαν τύχην, ίσταται πρό της συνεδήσεως αυτών πάντοτε ζωηρόν το Όμηρικόν «έσσειται ήμαρ όταν ποτ' όλώλη Ήλιος ίρη και Πρίαμος και λαδὸς έυμμελίω Πρίαμοιο», είνε καρτερόψυχοι και θαρραλέοι, ένόσω άγωνίζονται· γενναίοι και μεγαλόφρονες, όταν ήττηθῶσι· μετριοπαθεῖς και φιλόανθρωποι, όταν νικήσωσι· μεταχειρίζονται πρᾶως και μεγαλοψύχως τους άτυχισάντας έχθρούς αυτών, ύποφέρουσι γενναίως και μεγαλοψύχως της τύχης τας μεταβολάς, διατηροῦσιν όρθον και άκατάβλητον το φρόνημα και έν τῷ μέσῳ των δεινοτάτων περιπετειῶν του βίου αυτών, ουδέποτε επ' ουδεμιᾷ άφορμῆ παρεκτρέπονται εις άγενές τι, άλλ' αείποτε τα δέοντα έν τῷ νῶ έχοντες άπαρεγκλίτως τα πρέποντα πράττουσι, κρατερῶς ανθίστανται προς πάντας τους πειρασμούς, μεγαλοψύχως και μετά μεγίστης καταφρονήσεως άπορρίπτουσι χάριν του καθήκοντος και τα μέγιστα αγαθά, περι πλείονος ποιούνται την πατρίδα και την προς αυτήν πίστιν παντός άλλου περιδλέπτου και μακαριστού ανθρωπίνου αγαθοῦ¹.

Η ώφέλεια της ιστορίας πηγάζει προσέτι και εκ της φύσεως και της δυνάμεως των τρόπων, δι' ὧν είνε δυνατή έν τοῖς ανθρώποις ή όρθοπραγία.

Τρεῖς είνε οι τρόποι, καθ' οὗς οι άνθρωποι ενεργοῦντες είνε δυνατὸν να μη σφάλωνται κατά τον βίον αυτών. Πρώτος ο εξ έπιλογισμοῦ· όταν τούτέστιν αναλογιζόμενός τις τα τε μέσα τα άπαιτούμενα προς όντωσιν του έκάστοτε σκοπούμενου και τας συνεπειάς, αἰτινες θα προκύψωσιν εκ της όντώσεως αυτού και σταθμίζων έπακριδῶς την αξίαν αυτών, όρμᾶ προς την όντωσιν του σκοπούμενου. Δεύτερος ο εκ εκ των ίδιων παθημάτων· όταν τις τούτέστιν άφρόνως έπιχειρήσας τι άλλοτε και πολλά παθῶν εκ τούτου, άποφεύγει έν τῷ μέλλοντι να έπιχειρήσῃ το αυτό. Και τρίτος ο εκ των άλλοτρίων παθημάτων· όταν τούτέστιν άγηταί τις εις τας πράξεις αυτού έχων υπ' ὄψιν τα εις όμοίας περι-

¹ Πολύβιος 4, 1, 1, 4, 35, 1-7, 2, 4, 5, 4, 30, 2 και 8. 11, 2, 8.

² Πολύβιος 5, 75, 6, 2, 56, 11, 24, 8 a και 8 b, 38, 1 d, 5, 1, 1, 2, 30, 6, 3.

¹ Πολύβιος 4, 1, 1, 4, 35, 1-7, 2, 4, 5, 4, 30, 4, 5, 26, 12, 6, 1 a, 6, 6, 58, 8-13, 8, 23, 10, 10, 40, 9, 15, 6, 8, 15, 7, 1 και 5, 15, 17, 14, 15, 34, 2, 18, 37, 7, 24, 9, 29, 6 b και 6 d, 37, 1, 39, 3, 40, 13, 3.

στάσεις παθημάτων τῶν ἄλλων. Καί ἔπρεπε μὲν οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἔχοντες νοῦν, ἐξ ἀρχῆς προορῶντες τὸ συμβεβημένον, νὰ ἔπραττον τὸ ὑπὸ τοῦ λόγου ἐκαστοτε ὡς ὀρθὸν καταδεικνύμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰ τῶν μελλόντων διαφεύγουσι τὴν ἀνθρωπίνην πρόνοιαν καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὴν ἀσφαλῆ κρίσιν καὶ τὴν τελείαν ὀρθογνωμοσύνην ἀπαιτοῦνται πολλάί καὶ ποικίλαι γνώσεις, ἃς δὲν εἶνε εὐκολον πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχωσι, διὰ τοῦτο ὁ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνήθης πρὸς τὴν βιωτικὴν ὀρθοπραγίαν τρόπος δὲν εἶνε ὁ ἐξ ἐπιλογισμοῦ, ἀλλ' ὁ διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν ἄλλοτε ποτε ἐν παρομοίαις περιστάσεσι συμβάντων καὶ ἡ κατ' αὐτὰ διαρρῦμεις τῶν σκέψεων καὶ πράξεων αὐτῶν. Διὸ δύνανται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν τοῖς ἀνθρώποις δύο μόνον τρόποι ὑπάρχουσι, δι' ὧν ἡ σύνεσις αὐτῶν κρατύνεται, ἡ ἐμπειρία αὐτῶν ἢ βιωτικὴ πολλαπλασιάζεται καὶ ὁ βίος αὐτῶν σώζεται καὶ βελτιοῦται· ἡ διὰ τῶν ἰδίων παθημάτων μάθησις καὶ ἡ ἐκ τῶν παθημάτων τῶν ἄλλων διδασκαλία. Τούτων ἡ μὲν διὰ τῶν ἰδίων παθημάτων μάθησις εἶνε μὲν ἐναργεσττέρα τῆς ἐκ τῶν παθημάτων τῶν ἄλλων διδασκαλίας, ἀπτομένη ἀμέσως τῶν ἀνθρώπων καὶ παραμένουσα ἀνεξίτηλος ἐν αὐτοῖς, εἶνε ὅμως ἐργωδεσττέρα, ὀχληροτέρα καὶ κινδυνωδεσττέρα αὐτῆς· ἐνῶ ἡ διὰ τῶν ἄλλοτρίων παθημάτων διδασκαλία δὲν ἔχει μὲν τὴν ἐνάργειαν καὶ τὴν ἀμεσότητα καὶ τὸ ἀνεξίτηλον τῆς διὰ τῶν ἰδίων παθημάτων μαθήσεως, εἶνε ὅμως ἀδλαδεστάτη· διὸ μόνον οἱ μὴ ἔχοντες νοῦν παιδεύονται, ἐννοεῖται ὅσον εἶνε δυνατόν ἄνθρωποι ἀνόητοι νὰ παιδευθῶσι, διὰ τοῦ κινδυνωδεστάτου τρόπου, διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν παθημάτων. Οἱ ὕγιᾶ ὅμως τὸν νοῦν ἔχοντες προσηκτικώτατα ἀποφεύγουσι τὴν διὰ τῶν οἰκείων περιπετειῶν κινδυνώδη διόρθωσιν ταύτην, προτιμῶσι δὲ πάντοτε τὴν ἀκίνδυνον, τὴν διὰ τῶν ἄλλοτρίων παθημάτων. Οἱ τοιοῦτοι δηλ. βλέποντες ἐναργῶς ἐπὶ τῶν ἄλλοτρίων ἀτυχιῶν καὶ παθημάτων καὶ συμπτωμάτων τὸ συμβαίνον, κατανοοῦσι τὸ αὐτοῖς ἐκαστοτε συμπεριώτερον, βουλευόνται βέλτιον ὑπὲρ τῶν παρόντων πραγμάτων καὶ ρυθμίζουσι τὸν βίον αὐτῶν κατὰ ταῦτα πρὶν ἢ ἐκτεθῶσιν αὐτοὶ εἰς κινδύνους καὶ πρὶν ἢ βλαδῶσιν ἀπερισκέπτως περιπλεκόμενοι εἰς τὰ τοῦ βίου πολυποικίλα συμπτώματα. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία ἐνέχει πειρα βιωτικὰ συμπτώματα καὶ περιλαμβάνει πλείστα καὶ ποικίλας περιπετείας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ ἀπεικονίζει μυρίας ἀτυχίας καὶ συμφορὰς, μυρίας ἐπιτυχίας καὶ κατορθώματα ἀνθρώπινα, προφανῆς ὅτι αὕτη ἀποβαίνει πᾶσι τοῖς ὕγιᾶ τὸν νοῦν ἔχουσι τὸ κάλλιστον παιδεύμα πρὸς τὴν ἐν τῷ βίῳ ὀρθοπραγίαν. Οὕτως ἐναργέστατα ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς συνεπειὰς πάσης ἀνθρωπίνης ἐπιχειρήσεως καθορῶντες καὶ μεγίστην ἐμπειρίαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐντεῦθεν ἀποκτῶντες δύνανται οἱ ὕγιᾶ τὸν νοῦν ἔχοντες ἐπὶ πάσης βιωτικῆς περιστάσεως καὶ κατὰ πάντα καιρὸν ἀνευ βλάβης ἀσφαλῆστατα νὰ κρίνουσι περὶ τοῦ ἐκαστοτε βελτιόντος¹.

¹ Πολύβιος 11, 6, 5. 21, 5, 6. 1, 35, 7 καὶ ἐξ. 29, 6 b, 3. 3, 63, 2 καὶ 8. 11, 2, 8.

ΕΠΙ Τῆ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΩΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

1798—1898

ΟΡΗΓΑΣ

ΔΡΑΜΑ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΡΗΓΑΣ.—ΠΑΝΤΑΖΗΣ.—ΣΗΤΣΑΙΟΣ, ἰατρός.—ΑΡΓΕΝΤΗΣ, ἔμπορος.—ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΤΑΘΗΣ.—ΠΑΠΑ ΚΟΣΜΑΣ.—ΦΩΤΙΟΣ, διδάκκαλος.—ΣΚΟΥΦΑΣ.—ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ.—ΑΞΙΟΜΑΤΙΚΟΣ ΑΥΣΙΡΙΑΚΟΣ.—ΑΥΓΗ, κόρη τοῦ Καπετάν Σταθῆ.—Ἡ ΜΑΜΜΗ ΤΗΣ.—Ο ΠΑΣΑΣ ΠΑΕΣΒΑΝΟΓΛΟΥΣ, φίλος τοῦ Ρήγα.—Ο ΜΑΡΑΣΛΗ ΠΑΣΑΣ.—Ο ΦΡΟΥΡΑΡΧΟΣ ΤΟΥ ΒΕΛΙΤΡΑΔΙΟΥ.—ΑΔΗΣ, λιποτάκτης.—ΑΞΙΟΜΑΤΙΚΟΣ—ΔΥΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ Α'

Ὁ δὸς ἐν Τεργέστῃ.

ΑΥΓΗ, ἡ ΜΑΜΜΗ ΤΗΣ.

ΜΑΜΜΗ

Ἰδοὺ ποῦ κατανηγάμεν. Στοῦ Τριεστιοῦ τοὺς δρόμους ὡσὰν τρελλῆς νὰ τρέχωμεν.—'Απόστασα, παιδί μου.

(καθίζει εἰς τὸ κατώφλιον αἰκίας)

Κ' ἐγὼ, κ' ἐγὼ ποῦ σ' ἄκουσα, πικρὰ τὸ μετανοιῶνω.

ΑΥΓΗ

Μὴ με γογγύζης, Μάμμη μου. Στοχάσου πῶς ὁ Ρήγας εἶνε σὲ κίνδυνον φρικτό. Πῶς τὰ κιβώτιά του μὲ ὅλα του τὰ μυστικά τὰ στείλανε στὸ σπίτι τοῦ Κορωνιοῦ, ποῦ σύντροφο τὸ Μαργαρίτη ἔχει, τὸ Μαργαρίτη, ποῦ μισὲ κ' ἐγθρεύεται τὸ Ρήγα, σὰν Ἐωσφόρος τὸ σταυρό!—Μὴν κάθεσαι· νὰ πᾶμε, νὰ πᾶμε νὰ προσθάσωμεν! Ἰσως αὕτη τὴν ὥρα ἀπλόνοι· στὰ κιβώτια προδοτικὰ τὰ χέρια.

ΜΑΜΜΗ

Ὁ Μαργαρίτης δὲν τολμᾷ τὸν ὄρκο νὰ πατήσῃ τὸν ἱερόν. Εἶνε κι' αὐτὸς τῆς Ἐταιρίας μέλος.

ΑΥΓΗ

Ἄχ, Μάμμη, ἐνῶ χανόμεθα σὲ λόγια, ἐγὼ ἀκούω τὰ σιδερένια βήματα τῆς Μοίρας νὰ σιμώνουν τὸ Ρήγα τὸν ἀνύποπτο, τὸ Ρήγα τὸν ἄθωο.

ΜΑΜΜΗ

Ἐλα στὸ νοῦ σου, κόρη μου.

ΑΥΓΗ

Εἶθε τρελλῆ νὰ ἤμουν.— Σήκω, καιρὸ μὴ χάνωμεν.

ΜΑΜΜΗ

Μιὰ νέα σὰν καὶ σένα, νὰ τρέχῃ ποῦ; γιὰ ποῖο σκοπὸ; καὶ τί θὰ πῇ ὁ κόσμος;

ΑΥΓΗ

Ἄχ, ἄς σωθῇ, κι' ὁ κόσμος σου ἄς μὲ λιθοβολήσῃ. (λαμβάνει τὴν Μάμμη ἀπὸ τῆς χειρὸς)

Καλὴ μου, μὴν ἀργοπορῆς. Εἴμεθα πιά στὸ τέλος, τὸ πρῶτον βῆμα ἔγινε. Σήκω!

² Ἴδε σελ. 91.

ΜΑΜΜΗ (ἐγειρομένη).

Καὶ τώρα τρέχα μέσα σὲ ξένη πολιτεία, σὲ στενορρῦμια μέσα νὰ βρῆς τὸ σπίτι ποῦ ζητεῖς!

ΑΥΓΗ

Εἶνε γνωστὸ τὸ σπίτι. Ρωτώντας θὰ τὸ μάθωμε.

ΜΑΜΜΗ

Ποῦ μ' ἔχει κατανηγάσει, παιδί μου, ἢ ἀγάπη σου. Γιατί νὰ σὲ ἀκούσω;

ΑΥΓΗ

Θάρχόμου καὶ μονάχη μου.—'Εμπρός, καλὴ μου Μάμμη.

ΣΚΗΝΗ Β'

Δωμάτιον εἰς τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα τοῦ Μαργαρίτου.

Ὁ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ μόνος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

(καθήμενος πρὸ τοῦ γραφείου του).

Μὲ πῆρεν ἡ ἀγάπη σου, Αὐγὴ, ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μέσα σ' ἕνα σκοτεινὸ λαβύρινθο μ' ἀφῆκε. Τὸ φῶς καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς τὰ χάρισε σ' ἐκεῖνον, καὶ εἶνε τὸ λαμπρότερον ἀπ' τὰ στολίσματά του, καὶ εἰς ἐμένα χάρισε τὸν στέφανον τοῦ πόνου.

(ἐγειρεται)

Πλὴν πρόσεξε! Εἶνε φτωχὸς ὁ πόνος εἰς ἐλπίδες, ἀλλὰ στῆς ἐκδικήσεως τὰ μέσα εἶνε Κροῖσος! Τὰ σκότη ποῦ μ' ἐκρήμνισες δὲν τὰ φωτίζει ἀκτίνα, ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ Κόλασις τὴς ἀγριεῖς ἀστραπὲς τῆς.—

(σύνουσι)

'Ἐδῶθε ὁ Ρήγας θὰ διαβῇ—κατάλληλη εὐκαιρία—'Ἄν τὸν προδώσω!

(περιβλέπει ἔντρομος)

Φοβερὴ, καθραμμένη λέξις!

Ποῖος τὴν ἐπρόφερε;—Γι' αὐτὸν ἐγὼ προδότης. Ὅχι. Ποῦν' τὸ νερὸ τῆς λησμονιάς! Νὰ λησμονήσω θέλω! Τὰ πάντα, πλοῦτη καὶ ζωὴ γιὰ μιά του στάλα δίδω! (ἐνῶ βηματίζει ἐν μεγίστῃ ταραχῇ εὐρίσκειται πρὸ τινος εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου τεθειμένων κιβωτίων).

Σὺ, ἐργασία εὐλογητὴ, βοήθα με σὺ τώρα! στοὺς βορβώδεις σου τροχοὺς παράσυρε τὸ νοῦ μου, ποῦ τρέχει σὲ φαντάσματα κι' ὄνειρατα δεμένος. Εἰς ἔργον!—Τὰ κιβώτια τὰ εἶχα λησμονήσει. Στ' ὄνομα τοῦ συντρόφου μου τὰ στέλλουν ἀπ' τὴ Βιέννη, καὶ στὴν Ἰστροίαν λείπει αὐτὸς γιὰ ὑποθέσεις.

(Ἐνῶ ἴσταιται στηρίξων τὴν χεῖρα ἐπὶ τινος κιβωτίου, εἰσέρχεται ἡ Αὐγὴ καὶ ἡ Μάμμη τῆς. Ἡ Αὐγὴ, ἀφίνουσα κραυγὴν τρέχει πρὸς τὸν Μαργαρίτην)

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΑΥΓΗ, ΜΑΜΜΗ, ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ.

ΑΥΓΗ

Στάσου!

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ (ἐκπληκτός).

Σὲ βλέπω καὶ τὰ μάτια μου δὲν τὰ πιστεύω ἀκόμα.

ΑΥΓΗ (παρατηροῦσα ὅτε μὲν τὰ κιβώτια, ὅτε δὲ τὸν Μαργαρίτην).

'Ἐχεις τὸ ὕφος ἄγριο. Τί σκέπτεσαι νὰ κάμῃς; Εἶπέ μου πῶς ἡ σκέψις σου προδοτικὴ δὲν εἶνε—

καὶ ὅτι τὰ κιβώτια ποῦ ἔστειλεν ὁ Ρήγας, σὰν ἱερόν ἐνέχυρο τοῦ Γένους τὰ φυλάττεις.

(ὁ Μαργαρίτης φέρει τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον, ὡσεὶ φωτιζόμενος αἴφνης).

ΑΥΓΗ

Πλὴν σιωπᾶς; συγγίξεται;—Ποτὲ δὲν θὰ σ' ἀφῆσω! Ρίγνομ' ἐδῶ στὰ πόδια σου καὶ σὲ καθικετεύω—κι' ἂν δὲν μ' ἀκούσης—

(τάσσεται ἀποφασιστικῶς μεταξὺ τοῦ Μαργαρίτου καὶ τῶν κιβωτίων).

Τόλμησε μονάχα νὰ τὰ ἔγγιξῃς!

(ψηλαφῶσα τὰ κιβώτια)

Ἦλθα στὴν ὥρα—εἶν' ἀγγικτα—Θεέ μου, δόξα νάχῃς! Εἶν' ἀγγικτα—δὲν εἶν' αὐτά; τὸ λέγει ἡ καρδιά μου. Ναι, ἀπ' τὴν Βιέννην στέλλονται.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ (προσποιούμενος ἀταραξίαν καὶ σταυρόν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους παρατηρεῖ τὴν Αὐγὴν, εἶων μετ' οἴκτου τὴν κεφαλήν).

Τώρα καταλαβαίνω τοῦ ξαφνικοῦ σου ἐρχομοῦ τὸ τέλος· μόλις τώρα. Καὶ εἶνε τόσ' ἡ λύπη μου γιὰ σένα, ποῦ δὲν ἔχω τὴ δύναμι νὰ ὀργισθῶ. Μ' ἐνόμισες προδότην; Κι' αὐτὸ ἀκόμη ἀπὸ σέ!—Αὐγὴ, πῶς ἔχεις πέσει!

ΑΥΓΗ

Στὰ μάτια σου.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Καὶ τὴ γρηῃ τὴ Μάμμη σου νὰ σέρνης!—

ΜΑΜΜΗ (πρὸς τὴν Αὐγὴν).

Παιδί μου, δὲν σοῦ τάλεγα;

(πρὸς τὸν Μαργαρίτην)

Δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Γιατί ἦταν θερμότερος ὁ ζήλος τῆς ἀγάπης.

ΑΥΓΗ

Γιατί ἦταν ἡ ἀγάπη σου γεμάτη ἀπὸ φόβου. Σὺ μ' ἐσπρωξες στὸ κίνημα ποῦ τώρα κατακρίνεις.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Ἄς εἶνε. Στὸ κεφάλι μου τὸ δέχομαι καὶ τοῦτο.—'Ἄλλ' ἂν μέσα στὸν πόνο μου ζεστόμισα φοβέρες, εἶνε τὰ λόγια μου μακρὰν ἀπὸ τὴν προδοσία, ὅσο ἀπ' τὴν γῆν ὁ οὐρανός.

(πικρῶς)

'Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἀγάπη ἔχει μεγάλα βάσανα, θυσίας πῶς μεγάλας. Ἄν τὸνομά σου τὸ καλὸ θυσιάσες γιὰ κείνον, ἐγὼ σὰν φίλος σου πιστὸς ἀγνὸ θὰ τὸ φυλάξω. Τὸ μυστικὸ σου—ὀρκίζομαι—στὸν τάφο νὰ τὸ πάρω.

ΜΑΜΜΗ

Ναι, τὴ ζωὴ σου νὰ χαρῆς.

ΑΥΓΗ

Τὸ μυστικὸ τοῦ Ρήγα ἀφοῦ δὲν τρέχει κίνδυνον, γιὰ μένα δὲν φροντίζω.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ (κατ' ἴδιαν).

Βάστα καρδιά τὸν πόνο σου.—'Ἄλλ' ἔχω λησμονήσει, πῶς εἶθε ταξειδιώτισσες—ν' ἀναπαυθῆτε πρέπει. τὸ σπίτι μου εἶν' ἕτοιμο.

ΜΑΜΜΗ

Εὐχαριστῶ, παιδί μου.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Σᾶς ἐννοῶ.

ΑΥΓΗ

Πηγαίνωμεν.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Στους ὁρισμούς σας εἶμαι.

(τὰς συνοδεύει μέχρι τῆς θύρας καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ προσκήνιον).

*Ἦτο καιρὸς νὰ φύγουνε! δὲν ἐκρατούμην πλέον!
Κάτω τὸ προσωπεῖόν μου! ὑποκρισία γὰς σου!
Χυθῆτε ἀγαλίνωτα μὲς ἀπ' τῆ φυλακῆ σας
ζηλοτυπία καὶ ὀργή, καὶ μῖσος καὶ μανία!
Εἰς τοὺς πυρίνους σας τρογούς στρηφογυρίσατέ με,
τὸ νοῦ μου μὴν ἀφήσετε νὰ ρίξῃ μιὰν ἀκτίνα
στὸ χάος ποῦ με σέρνετε, μὴν τύχη καὶ διατάξω!
(δεικνύων τὰ κιβώτια)

"Ἐγω λοιπὸν στὰ χεῖρά μου τὴν τύχη, τὴ ζωὴ του
καὶ δὲν τὸ προαισθάνθηκα; κ' ἔπρεπε νὰ τὸ μάθω
ἀπ' τὴν Αὐγὴ ποῦ πέταξεν ἐδῶ γιὰ νὰ τὸν σώσῃ;
"ὦ, εἶνε ἀριστοῦργημα καταχθονίας τέχνης!
Αὐγὴ, ἐδῶ πᾶν ἔτρεχες, ὡς ἄγγελος προστάτης,
δὲν ἀκουες ὀπίσω σου τοῦ Σατανᾶ τὸ γέλιο! —

(λαμβάνει πέλεκυν)

'Ἐδῶ λοιπὸν! — ἡ δόξα σου θεὰ σοῦ γίνῃ τάφος!
(ἐγείρει τὸν πέλεκυν)

Ποιὰ δύναμις τὸ χεῖρ μου κρατεῖ; Τίς μ' ἐμποδίζει;
μὲς ἀπὸ τὰ κιβώτια τί γλώσσα μουρμουρίζει;
Μήπως μ' αὐτὸ τὸ κτύπημα πληγώσω τὴν πατρίδα,
καὶ στὴν κραυγῇ τοῦ πόνου τῆς σαλέψ' ἢ κεφαλῇ μου;
Ρήγας — πατρίς! Τί μυστικὴ μὲ κυριεύει φρίκη! —
Τόλμησε, τόλμησε, δειλέ! — Νὰ τὸν προδώσω ἄς τρέξω,
ἢ δύναμις τοῦ λογικοῦ νικῆτρια πρὶν ζυγνήσῃ;
κι' ὡσὰν καπνὸ τὰ μαυρὰ μου τὰ σχέδια σκορπίσῃ!
(ἐξέρχεται δραμαίως).

ΣΚΗΝΗ Δ'

Δωμάτιον ἐν Ξενοδοχείῳ.

ΡΗΓΑΣ, ΣΗΤΣΑΙΟΣ, ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ εἰσερχόμενοι.

ΡΗΓΑΣ

Εἰς τὸ Τριέστι σήμερα, κι' αὔριο στὴ Βενετία.

ΣΗΤΣΑΙΟΣ

"Ὅσο σιμώτερα ὁ σκοπός, τόσο ἡ λαχτὰρ' αὐξάνει.

ΡΗΓΑΣ

Πατέ τῆς τόσον ἥσυχῃ δὲν ἦταν ἡ ψυχὴ μου.
Τὴν νύκτ' αὐτὴ θὰ κοιμηθῶ τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου.

ΣΗΤΣΑΙΟΣ

Τὸ πρᾶγμα εἶνε φυσικόν. Γιὰ στρατηγούς μεγάλους
λέγουν πῶς στὴν παραμονὴ τὴν κρίσιμην τῆς μάχης
βαθύτατα κοιμήθησαν. Εἶνε οἰκονομία
σοφώτατη τῆς πλάσεως, ποῦ μᾶς προετοιμάζει
τὸ σῶμά μας τ' ἀδύνατο στοὺς μέλλοντας ἀγῶνας,
σὰν μάννα μας φιλόστοργη.

ΣΚΗΝΗ Ε'

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ καὶ οἱ προηγούμενοι.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ (εἰσπνῶν ἔκφρων εἰς τὸ δωμάτιον)

Σωθῆτε — προδοσία!

ΡΗΓΑΣ

Τί λέγετε;

ΤΗΤΣΑΙΟΣ - ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

Τί ζεστόμισες;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Καταραμένο χεῖρ!

τὰ ἱερὰ κιβώτια — ὠϊμένα! —

ΡΗΓΑΣ

Λέγε!

ΣΗΤΣΑΙΟΣ - ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

Λέγε!

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Τὰ προδῶκε! — Καὶ εἶμ' ἐγώ, ἐγῶμαι ὁ προδότης!

ΣΗΤΣΑΙΟΣ

Προδότης;

ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

Σὺ; —

ΡΗΓΑΣ

'Ὁ λόγος σου ἀληθινὸς ἂν εἶνε —

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

'Ἄλλην ἀλήθεια σὰν κι' αὐτὴ δὲν μίσησα ποτέ μου!

ΡΗΓΑΣ

Προδότης σὺ; ἀδύνατον, ἐσάλεψεν ὁ νοῦς σου.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

'Ὀχ, ναί, ἡ προδοσία μου μοῦ σάλεψε τὸ νοῦ μου.

ΡΗΓΑΣ

(λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ διασεῖων σφοδρῶς).

Σὺ, σὺ προδότης; Καὶ γιατί, παράνομε 'Ιουδα;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Πλὴν σώσου — κ' ἔχεις ὕστερα καιρὸν νὰ με σκοτώσῃς.

'Ἐνα καρὰθι Ψαριανὸ προσμῆνει στὸν λιμένα.

'Ἐμπρός, ἀκολουθεῖτέ με, σωθῆτε — καὶ κατόπιν

ἐμὲ τὸν σκύλον ρίψετε στῆς θάλασσας τὰ βάθη.

(πρὸς τὸν Ρήγαν, ὅστις ἰσταται ἔκφρων ἐν ὑψίστῃ ὀδύνῃ)

'Ἀχ, σ' ἐξορκίζω, γλήγορα!

ΣΗΤΣΑΙΟΣ (πρὸς τὸν Ρήγαν).

'Ἀκίνητος τί στέκει;

δράξε μὲ θάρρος τοῦ σωσμοῦ τὴν ἄγκυραν!

ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

Ναί, σώσου!

ΣΚΗΝΗ Σ'

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ,
ΑΥΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ καὶ οἱ προηγούμενοι.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ

(εἰσερχόμενος μετὰ τῶν στρατιωτῶν).

Τίς εἶν' ὁ Ρήγας;

ΡΗΓΑΣ

Εἶμ' ἐγώ.

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ

Κατηγορεῖσαι ὅτι

ἔργον ἐπαναστατικὸν χαλκεύεις ἐναντίον

τῆς γείτονος καὶ φιλικῆς δυνάμεως Τουρκίας.

Κατ' ἀνωτέραν προσταγὴν νὰ σὲ κρατήσω ἴθλα.

(Ὁ Αξιωματικὸς τάσσει φρουρούς παρὰ τὴν θύραν καὶ ἐξέρχεται).

("Ἐπεταί συνέχεια)

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΤΙΟΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ

Η ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ

Εἶνε ἀληθῶς ἄξιος πολλῆς προσοχῆς καὶ με-
λέτης ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ τῆς
παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν βάθρων τῶν
δημοτικῶν σχολείων ἐμφυτεύουσιν εἰς τὰς ψυχὰς
τῶν μελλόντων Γερμανῶν πολιτῶν τὴν θερμὴν
φιλοπατρίαν καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐθνικὸν φρόνημα, εἰς
τὰ ὅποια ὀφείλεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἐνότης
καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

'Αρμοδιώτερον δὲ ὅπως παράσχη πλήρη καὶ
ζωηρὰν ἰδέαν περὶ τῆς πατριωτικῆς ταύτης ἀγω-
γῆς τῶν γερμανοπαίδων ἐκρίναμεν οὐχί Γερμα-
νόν τινα, ὅστις θὰ ὑπερέτιμα ἴσως τὰ πράγματα,
ἀλλὰ ξένον, καὶ δὴ Γάλλον, παρέχοντα πᾶσαν
ἐγγύησιν ὅτι δὲν μεροληπτεῖ ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν,
μᾶλλον δὲ δυσμενῶς ἠδύνατο νὰ κρίνῃ τὰ κατ'
αὐτοῦς.

"Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τὰ περὶ τῆς πατριωτικῆς
ἀνατροφῆς τῶν Γερμανοπαίδων δὲν θὰ παρέλθωσιν
ὄλως ἀπαρτήρητα παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ θὰ ἐλκύ-
σῃ σύντονον τὴν προσοχὴν τῶν ἐπαγγελλομέ-
νων τὴν ἀνθρώπων τῆς ἐν 'Ελλάδι παιδείσεως.

*

'Ἐν Γερμανίᾳ, ὅπως καὶ ἐν πάσῃ χώρᾳ, ἀνευ-
ρίσκει τις τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ στοιχειώδη
μορφήν τῆς φιλοπατρίας, τὴν προσιτὴν καὶ εἰς
τοὺς ἀπλουτέρους, τὴν ὅποιαν ὀνομάζουσι σήμε-
ρον *σβαβινισμὸν* καὶ ἣτις εἶνε τὸ ἔπακρον τοῦ
ἐθνικοῦ ἐγωῖσμοῦ, ἢ ὑπερβολὴ καὶ διαστροφή τῆς
ἀληθοῦς φιλοπατρίας.

'Ὁ γερμανικὸς σβαβινισμὸς, ἰδίως τῶν πρωσι-
ακῶν ἐπαρχιῶν, προσπίπτει εἰς τὰ ὄμματα παν-
τός ξένου καὶ ἐπ' ἐλάχιστον διατρίβοντος ἐν
Γερμανίᾳ.

Τῆς ὑπερβολῆς καὶ διαστροφῆς ταύτης ἐν τῇ
φιλοπατρίᾳ δὲν εἶνε ὄλως ἀπηλλαγμένη καὶ ἡ
σχολικὴ παιδείσις. Ἐκδηλοῦται δὲ καὶ διὰ τοῦ
ὑπερβολικοῦ θαυμασμοῦ πρὸς πᾶν ὅ,τι γερμανι-
κὸν καὶ διὰ τοῦ θανασίμου μίσους κατὰ τοῦ
ἐχθροῦ τῆς πατρίδος, τοῦ κληρονομικοῦ ἐχθροῦ
(*erbfeind*), ὅπως ὀνομάζουσι τοὺς Γάλλους.

Τοῦτο εἶνε καὶ κατὰ τὸν Γάλλον κριτὴν τὸ
μόνον τρωτὸν μέρος τῆς ἄλλως ἀξιοθαυμάστου
πατριωτικῆς ἀγωγῆς τῶν Γερμανοπαίδων.

'Ἡ πατριωτικὴ ἀνατροφή ἢ σήμερον παρεχο-
μένη εἰς τὴν γερμανικὴν νεότητα ἔλαβε τὴν
ὑψίστην ἔντασιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Αὐτοκρα-
τορίας, μολοντί ἡ πρώτη ἀρχὴ αὐτῆς εἶχε τὴν
πηγὴν εἰς τὸν μετὰ τὸ 1813 ἐπελθόντα ἐθνικὸν
ὄργασμόν.

'Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1871 καὶ ἐντεῦθεν τὸ δημο-

τικὸν σχολεῖον ἐπεδόθη ἰδίᾳ πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν
ἀνάπτυξιν τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν
ἠνωμένην Γερμανικὴν πατρίδα.

Οἱ διδάσκαλοι δὲν ἠμιλοῦσι πλέον πρὸς τοὺς
μαθητὰς περὶ τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου βασιλείου
καὶ τῶν διαφόρων μεγάλων καὶ μικρῶν ἡγεμο-
νιῶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, τοῦ
μεγάλου καὶ ἠνωμένου, ἀναζητοῦντες μάλιστα
εἰς ἀπωτάτας ἱστορικὰς περιόδους τὰς πρώτας
βάσεις αὐτοῦ, καὶ ἀνασύροντες ἀπὸ τῆς τέφρας
τῶν λαϊκῶν παραδόσεων ἠρωκᾶς ἐθνικούς συμβο-
λίζοντας αὐτὴν τὴν γερμανικὴν ἐνότητα.

Τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως οἱ χρόνοι
χρησιμεύουσιν ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ πρὸς ἐξαρ-
σιν τῆς ἠνωμένης Γερμανίας, ἣν ἐπισφραγίζει ἡ
κατὰ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος παγγερμανικὴ
ἐξέγερσις, ἔχουσα ὡσεὶ τελευταῖον ἐκδικητήριον
ἀντίκτυπον τὸν νικηφόρον πόλεμον τοῦ 1870.

*

'Ἡ πατριωτικὴ ἀνατροφή τῶν Γερμανοπαίδων
τρεῖς ἔχει κύρια ὄργανα: τὴν ἱστορίαν, τὴν
ποίησιν καὶ τὰ ἄσματα.

'Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας οἱ
Γερμανοὶ διδάσκαλοι πολλὴν καταβάλλουσι φρον-
τίδα ὅπως ἐξαίρωσι πᾶν τοπικὸν συμβάν. 'Ὅσα-
κις ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρελαύνει γεγονός τι ὃ διδά-
σκαλος τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου, ὅπου τοῦτο
διεδραματίσθη, ἀναπτύσσει εὐρύτερον καὶ συνήθως
ἐπὶ τόπῳ τὰ κατ' αὐτὸ καὶ ὁράττεται τῆς εὐ-
καιρίας, ὅπως καταδείξῃ εἰς τοὺς νεαροὺς ἀκροα-
τὰς τὰ ἀγαθὰ ὅσα καρποῦται ἡ Γερμανία ἐκ
τῆς ἐνότητος αὐτῆς καὶ τὰς συμφορὰς ἄς ὑπέστη
διηρημένη καὶ ἀλληλοσπαρασσόμενη.

Τὰς ἱστορικὰς ταύτας ἀναμνήσεις ζωογονοῦσιν
ἐτι μᾶλλον τὰ πολυάριθμα μνημεῖα, δι' ὧν
καλύπτουσι τὰ πεδία τῶν μαχῶν, δι' ὧν κο-
σμοῦσι τὰς πλατείας, τοὺς κήπους καὶ τὰς ὁδοὺς
πόλεων καὶ χωρίων αἱ πατριωτικαὶ ἐταιρίαι.

'Ἀλλὰ διὰ τῆς ποιήσεως καὶ διὰ τοῦ ἄσματος
ἰδίως ἢ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη ἐξικνεῖται εἰς
τὸ ὑψιστον.

'Ἡ μεστὴ ἐνθουσιασμοῦ ποίησις φέρει μέχρι
τῶν νεφῶν τὴν ἐξύμνησιν τῆς γερμανικῆς ἀν-
δρείας, τῶν γερμανικῶν ἀρετῶν.

Τὸ περιλάλητον ποίημα τοῦ "Αρντ πρὸς τὸν
Βλύχερ βροντοφωνεῖ ὁ διδάσκαλος πρὸς τοὺς νεα-
ρωτάτους τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μαθητὰς ἐν-
σταλάζων εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν τὸ μῖσος κατὰ
τοῦ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος.

Εἰς τὴν Λειψίαν, παρὰ τὸν ποταμὸν Πλάισεν,
ὅποια λαμπρὰ μάχη... Ἐκεῖ συνέτριψε τὸ γόητρον
καὶ τὴν δυνάμιν τῶν Γάλλων· ἐκεῖ τοὺς εἶδε κατα-
κυλισμένους εἰς τὸ αἷμα· ἐκεῖ ὁ Βλύχερ ἐγένετο
στρατάρχη.

Σημάνετε λοιπὸν, σάλπιγγες. Ἐμπρός, Οὐσσάροι!
Καὶ σὺ, στρατάρχα μου, κάλπαιζε γοργὸς ὡς ὁ ἄνεμος

είς συνάντησιν τῆς νίκης πρὸς τὸν Ρῆνον καὶ πέραν τοῦ Ρῆνου. Καὶ σύ, ἰσχυρὸν ἕψος μου, κτύπα τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν καρδίαν.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν βιαιῶν τούτων αἰσθημάτων τῆς πολεμικῆς φιλοπατρίας, διὰ τῆς ποιήσεως διδάσκονται τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ καὶ τὴν πίστιν εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀρετάς.

Ἐπὶ τοῦ θρανίου τοῦ κύπτων ὁ Γερμανόπαις ἀποσπθίζει τοὺς γλυκαῖς στίχους τοῦ Ράινικ:

Πρὸ πάντων πρόσεχε εἰς τοῦτο τέκνον μου: Ἔσο πιστὸς καὶ εἰλικρινὴς· μὴ μαλύνῃς διὰ τοῦ ψεύδους τὸ στόμα σου! Ἀπὸ μακροῦ χρόνου διὰ τὸν γερμανικὸν λαὸν ἡ ὑψίστη δόξα εἶνε ὅτι ἐδείχθη πάντοτε πιστὸς καὶ εἰλικρινής.

Εἶσαι Γερμανόπαις καὶ ἐνθυμοῦ καλῶς τοῦτο: . . . Λέγε ναὶ ἢ ὄχι καὶ ὁ λόγος σου ἄς μὴν ἀνέκκλητος. Ἡ ὑπόσχεσίς σου ἔστω ἱερὰ ὑποχρέωσις. . .

Καὶ ὁ ὄρκος τοῦ Ὀφφμαν φὸν Φαλλερσλέμπεν πρὸς τὴν πατρίδα εἶνε ἀληθὴς προσευχὴ εἰς τὰ χεῖλη τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ:

Σοῦ ὀρκίζομαι ἀγάπην πιστὴν μέχρι τάφου. Ὅ, τι εἶμαι καὶ ὅτι ἔχω εἰς σὲ τὸ ὀφείλω, ὦ πατρίς μου. Ἐν τῇ χαρᾷ καὶ ἐν τῇ ὀδύνῃ θὰ τὸ ἐπαναλέγω πρὸς ἐχθρούς καὶ φίλους: Ἐβίμεθα οἱ δύο αἰωνίως ἡνωμένοι· ἡ παραμυθία, ἡ εὐτυχία μου εἶσαι σύ.

Τὸ δὲ ἄσμα μετὰ τῆς μελαγχολικῆς ἐκείνης μελωδίας, τῆς προσιδιαζούσης εἰς τὸν γερμανικὸν χαρακτῆρα, ἐξαιρεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐν τῇ πατρίδι διαμονῆς καὶ τὰς πικρίας τῆς ἐξορίας, ἐμπνέον οὕτω τὴν φιλοπατρίαν ὑπὸ τὴν ἀπλὴν ἄμα καὶ εὐγενεστάτην αὐτῆς μορφήν.

Ἄλλὰ τὰ δύο κατ' ἐξοχὴν πατριωτικὰ ἄσματα τῶν Γερμανῶν εἶνε ὁ Φρουρὸς τοῦ Ρῆνου καὶ τὸ ἄσμα τῶν Γερμανῶν.

Τὸ τελευταῖον μάλιστα τοῦτο εἶνε ὁ ἀληθὴς ἐθνικὸς ὕμνος, ἡ πλήρης ἀποθέωσις τῆς Γερμανικῆς πατρίδος.

Ἡ Γερμανία, ἡ Γερμανία ὑπεράνω πάντων ἐν τῷ κόσμῳ. . .

Ἡ ὁμόνοια, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία διὰ τὴν Γερμανικὴν πατρίδα, ἰδοὺ τί θέλομεν νὰ τηρήσωμεν ἐν μιᾷ κοινῇ ὁρμῇ ἀδελφότητος. Ἡ ὁμόνοια, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία εἶνε τὸ ἐγγύσιον τῆς εὐδαιμονίας. Εὐτύχει ἐν τῇ λάμπει τῆς εὐδαιμονίας ταύτης, εὐτύχει, ὦ Γερμανικὴ πατρίς!

Ἀπὸ τῆς εἰσόδου λοιπὸν αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον ὁ ἑπταετὴς Γερμανόπαις ἀκούει ἐξυμνουμένην τὴν πατρίδα του ὡς μίαν τῶν ἰσχυροτάτων καὶ ἐνδοξοτάτων χωρῶν τῆς γῆς.

Ἀκούει δὲ καὶ ἐκεῖ πάλιν ἐγκωμιαζομένης τὰς ἀπαραμίλλους γερμανικὰς ἀρετάς:

Γνωρίζετε τὴν χώραν, τὴν ἀπῆλλαμένην τοῦ ψεύδους, ὅπου ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὅλην αὐτοῦ τὴν βαρύτητα! τὴν μεγαλόκαρδον χώραν, ὅπου ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις κατευαζοῦσι τῆς ζωῆς τὰς ὁδούς;

Τὴν χώραν αὐτὴν τὴν μεγαλόκαρδον τὴν γνωρίζομεν, εἶνε ἡ Γερμανικὴ πατρίς! —

Γνωρίζετε τὴν χώραν, ὅπου ἡ χρηστοθήθεια ἄρχει ἐν μέσῳ εὐτυχῶν ἀνθρώπων; τὴν ἱερὰν χώραν ὅπου βασιλεύει ἀκλόνητος ἡ πρὸς τὴν Δικαιοσύνην πίστις; . . . Τὴν χώραν αὐτὴν τὴν ἱερὰν τὴν γνωρίζομεν, εἶνε ἡ Γερμανικὴ πατρίς!.

Τοιαῦτα πατριωτικὰ αἰσθήματα καλλιεργοῦνται ἐν ταῖς ἀβραῖς καρδίαις τῶν Γερμανοπαίδων. Τὸ κυριαρχοῦν ἐν αὐτοῖς, ὡς βλέπετε, εἶνε ἰδίως ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ τυφλὴ λατρεία πρὸς τὴν Γερμανίαν ὑπεράνω πάντων ἐν τῷ κόσμῳ.

Καὶ πρέπει ν' ἀκούσῃ τις τοὺς Γερμανοὺς νέους καὶ γέροντας, μεῖρακας καὶ ἐφήβους ψάλλοντας ἐν χορῷ τὸν παγγερμανικὸν αὐτὸν ὕμνον μὲ τὰς φωνὰς παλλομένας ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, πρέπει νὰ ἴδῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἀπαστράπτοντας ἀληθῶς ἐξ ὑπερηφάνειας διὰ τὴν πατρίδα ἧς ὕμνοῦσι τὸ μεγαλεῖον, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὅλης αὐτῶν ἐθνικῆς ἀγωγῆς τὰ πατριωτικὰ ταῦτα ἄσματα.

*

Ἄλλὰ δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸ θεωρητικὸν τοῦτο μέρος τῆς πατριωτικῆς ἀνατροφῆς οἱ Γερμανοὶ διδασκαλοὶ. Ἐπωφελοῦνται πάσης περιστάσεως ὅπως καὶ ἐκτὸς τῶν σχολείων θέσωσιν ἐν ἐφαρμογῇ ὅσα διδάσκουσιν.

Οὕτως ἐν πάσῃ ἐθνικῇ ἐορτῇ, τελομένη εἰς μνήμην μεγάλου τινος πατριώτου ἢ εἰς πανηγυρισμὸν ἐνδόξου συμβάντος, ἡ σχολικὴ νεότης ἔχει ἰδίαν καὶ ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ προγράμματι.

Εἰς πᾶσαν διὰ τῶν ὁδῶν πανηγυρικὴν παρέλασιν οἱ μαθηταὶ ἔρχονται συνήθως εὐθὺς μετὰ τὰ πατριωτικὰ σωματεῖα. Παρίστανται ἀκροαταὶ τῶν ἐνθουσιωδῶν ἀγορευμάτων, ἄς οἱ ῥήτορες ἀπευθύνουσι πρὸς τὰ πλήθη, καὶ ψάλλουσιν ἐν χορῷ μεθ' ὅλου τοῦ λαοῦ τὰ πατριωτικὰ ἄσματα, δι' ὧν συνήθως ἐπισφραγίζονται πᾶσαι αἱ ἐθνικαὶ ἐορταὶ τῶν Γερμανῶν. Ἐνίοτε μάλιστα καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις ἱστορικῶν ἔργων ὀργανοῦνται ἐιδικῶς χάριν τῶν μαθητῶν.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν ὁμηροτελῶν πανηγυρίων καὶ ἴδια σχολικὰ ἐορταὶ τελοῦνται κατὰ τὰς ἐπισημοὺς ἐπετείας. Κατ' αὐτάς ἡ μεγάλη αἰθουσα τοῦ σχολείου ἀνοίγεται ἐορτασίμως διακοσμουμένη καὶ ἐκεῖ, παρισταμένων τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, εἰς ἐκ τῶν διδασκάλων ἐκφωνεῖ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας, μεθ' ὃ οἱ μαθηταὶ ἀπαγγέλλουσιν ἐπίκαιρα πατριωτικὰ ποιήματα καὶ ψάλλουσιν ἐν χορῷ μεθ' ὅλων τῶν παρισταμένων:

— Ἡ Γερμανία, ἡ Γερμανία ὑπεράνω πάντων ἐν τῷ κόσμῳ!

Αἱ τοιαῦτα σχολικὰ ἐορταὶ δώδεκα καὶ δεκαπέντε κατ' ἔτος εἶνε αἱ τὴν μεγίστην ἐξασκοῦσαι ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ παιδικοῦ πνεύματος. Οἱ παῖ-

δες κατ' αὐτάς ἐννοοῦσι μᾶλλον συγκεκριμένως τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος. Καὶ ἂν ἐκ τῆς διδασκαλίας ἀπομείνουσι ψυχροὶ καὶ ἀνίκανοι εἰς κατανόησιν ἱστορικῶν τινῶν συμβάντων, ἀλλ' αἱ πανηγυρεῖς αὐταὶ θερμαίνουσι τὴν φαντασίαν, πληροῦσιν ἐνθουσιασμοῦ τὰς ψυχὰς καὶ καταλείπουσιν εἰς τὰ εὐαίσθητα παιδικὰ πνεύματα ἀνεξάλειπτους ἐντυπώσεις.

Τοῦτο κατανοήσαντες οἱ Γερμανοὶ προσπαθοῦσιν ὅλον ἐν νὰ καταστήσωσι συγχοτέρας τὰς πατριωτικὰς πανηγυρεῖς καὶ σωματεῖα πλείστα ἔχουσιν ἰδρυθῆ τούτων ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν ἐπιδιώκοντα.

*

Τοιαῦτα ἐν συνόψει εἶνε τὰ κυριώτερα μέσα δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ πατριωτικὴ ἀνατροφή τῶν Γερμανοπαίδων.

Ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ τις εἰς ταῦτα δὲν ἐκπλήττεται βεβαίως ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν θρανίων τοῦ δημοτικῶν σχολείων οὕτως ἀνατρεφόμενοι μεῖρακας καθίστανται ἠλικιούμενοι πολῖται ἔχοντες εἰς περιωπὴν θρησκείας τὴν ἀληθῆ φιλοπατρίαν.

Διότι καὶ ἡ φιλοπατρία ὡς ἡ θρησκεία ἔχει ἀνάγκην κατηγήσεως, διδασκαλίας, καθοδηγήσεως, ὅπως καταστῆ ἀξία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ἄλλως ἀφιεμένη ἀχαλίνωτος ὡς ἀπλοῦν ὁρμήφυτον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κινδυνεύει νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου αὐτῆς καθισταμένη πρόξενος συμφορῶν εἰς ἔθνη καὶ λαοὺς!

Δ*

ΔΕΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ

Sully Prudhomme

Σὺ ποῦ ἀλλάζεις σὲ ροδὰ ὅ,τι κι ἂν γρίζης,
ποῦ τὰ παλιὰ τὰ δάση ξαναγιάνεις,
ποῦ τὸ γέλιο στὰ χεῖλια μας χαρίζεις
καὶ τὴν καρδίαν μὲ νέα ζωὴ πυρώνεις·
στὴν ὥρα ποῦ ἐδῶ κάτω ὅλοι ἀγαπάμε,
ποῦ ὡς καὶ οἱ τάφοι εἶνε μὲ ἄνθη στολισμένοι,
παρθένα μου χρυσή, Ἄνοιξη, κάμε
νὰ σὲ χαροῦν καὶ οἱ μαῦροι οἱ πεθαμένοι·
νὰ μὴν εἶν' ἄνοιξις αὐτοῖ σ' ὅλη τὴ φύση
ποῦ χαρὰ δὲν αἰσθάνονται καμμία·
ἄχ! στὴ σκόνῃ τους κάμε νὰ βλαστήσῃ
καὶ χαρὰς καὶ ζωῆς ἐλπίδα θεῖα!

Κέρκυρα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΗΣ

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

EK MIKΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ἡ Μεσολογγίτιδα καὶ ἡ βαρέλλα τῆς.

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου ἐνῶ μία Μεσολογγίτιδα ἐπανήρχετο εἰς τὸν οἶκον τῆς μετὰ τὴν βαρέλλαν πλήρη ὕδατος ἐπὶ κεφαλῆς, σφαῖρα

πυροβόλου διελθοῦσα ἀφήρησε τὴν βαρέλλαν.

Καὶ ἡ Μεσολογγίτιδα ἀταράχως στραφεῖσα πρὸς τὸ μέρος ὅθεν καὶ ἄλλαι σφαῖραι ἐρρίπτοντο κατ' αὐτῆς ἐφώνησε πρὸς τοὺς ἐχθρούς:

— Ἀνάθεμά σας, μήπως ἔχω ἄλλη βαρέλλα!

Ἡ ἀρματολὸς Τράκας.

Ἡ ἀρματολὸς Θεόδωρος Τράκας κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμφίσσης, ἐν ἔτει 1821, εἶδε τὸν υἱὸν του φονευόμενον ἐνώπιόν του.

Καὶ ὅμως καταπνίξας πᾶσαν τὴν πατρικὴν ὀδύνην, ὅπως μὴ κλονήσῃ τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν του ἐφώνησε:

— Γάμος χωρὶς σφαχτὰ δὲν γίνεται!

Λόγοι τοῦ Ἀντιγόου

Ἡ μέγας Ἀντίγονος πρὸς τὸν εἰπόντα:

— Πάντα καλὰ καὶ δίκαια εἶνε διὰ τοὺς βασιλεῖς, ἀπεκρίθη:

— Ναί, μὰ τὸν Δία, διὰ τοὺς τῶν βαρβάρων· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς μόνον καλὰ τὰ καλὰ, καὶ μόνον δίκαια τὰ δίκαια.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Πρῶτον ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ πράξῃ τὰ κατα δύναμιν πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ, καὶ κατόπιν νὰ επικαλεσθῇ τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν πρὸς τελεσφόρησιν τῶν ἐνεργειῶν του.

Πάλμερστον

Οἱ διδασκαλοὶ ἀνάγκη νὰ ἔχωσι φρόνημα γενναῖον καὶ φιλοπατρίαν θερμὴν, ἵνα ἐμπνέωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς παιδευομένους νέους, διότι ἄνευ τῶν ἀρετῶν τούτων δοῦλοι μόνον πεπαιδευμένοι παρασκευάζονται καὶ οὐχὶ πολῖται χρηστοὶ ἐλευθέρως πολιτείας.

Ι. Πανταζίδης

Ἄν δυστυχῆς ἀποτελῶν μέρος κοινωνίας κακεκτικῆς, πολιτείας κακονομιμμένης, σκεπτόμενος θέλει εὐρεῖ κατ' ὀλίγον ὅτι ῥιζικὴ τοῦ κακοῦ ἀφορμὴ εἶνε ἡ ἐλλείψις τῆς ἀληθείας, εἶνε ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα τὸ ψεῦδος.

Σ. Α. Σίμος

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

— Πῶς εἶνε ὑγιεινότερα τὰ γεώμηλα;

Τὰ γεώμηλα εἶνε μᾶλλον εὐπεπτα ὅταν ἔχουν βρασθῇ εἰς ἀτμὸν καὶ ὄχι ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Πάντοτε δὲ πρέπει νὰ τρώγονται κατὰ προτίμησιν ζεστά. Τὰ νέα γεώμηλα, καίπερ εὐάρεστα εἰς τὴν γεῦσιν, θεωροῦνται βλαπτικὰ διὰ τὸν στομάχον, ὡς πωλούμενα πρὸ τῆς ἐντελοῦς ὀριμάνσεώς των, ἐνῶ ἀκόμη ἔχουσιν ὑγρὰν τὴν σάρκα καὶ ὄχι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον τὸ ἀλευρώδες στοιχεῖον.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ Γλάδστων καὶ ὁ ἐκλογεὺς του.

Ἐἶνε γνωστὸν ὅτι προσφιλῆς ἀσκησις τοῦ Γλάδστωνος ἦτο ἡ διὰ πελέκειας ἀποκοπὴ μεγάλων δένδρων.

Ἐἶς ἐκ τῶν ἐκλογέων αὐτοῦ πρό τινων ἐτῶν ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἔνδοξον ὑλοτόμον, διὰ τῆς ὁποίας ἐδήλου ὅτι ἀπὸ εἰκοσαετίας εἶνε πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ φιλελευθέρου κόμματος καὶ ὅτι ὡς μόνην χάριν ζητεῖ παρὰ τοῦ Γλάδστωνος ἓνα κορμὸν δρυὸς ἀποκοπέντα διὰ τῆς χειρὸς του, ὅπως κατασκευάσῃ μίαν τράπεζαν καὶ ἐν θρονίον τοῦ υἱοῦ του πρὸς παραδειγματισμὸν αὐτοῦ.

Ὁ Γλάδστων ἄμα ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολὴν, ἔλαβε τὸν πέλεκυν, μετέβη εἰς τὸ δάσος καὶ ἀποβαλὼν τὸν ἐπενδύτην του ἔκοψεν ἓνα τῶν παχυτέρων κορμῶν δρυὸς, ὃν ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἐκλογέα του ἰδίᾳ διαπάνῃ.

Κατανάλωσις ὕδατος.

Ὁ κάτωθι πίναξ δεικνύει πόσας λίτρας ὕδατος καθ' ἡμέραν καταναλίσκεται ἕκαστος κάτοικος τῶν ἐξῆς πόλεων :

	λίτρας	λίτρας	
Μπούφαλου	845	Δουβλίνου	250
Μασσαλίας	765	Ροττερδάμης	245
Σικάγου	636	Παρισίων	220
Φιλαδελφίας	600	Μονάχου	172
Ρώμης	414	Αἰλλης	125
Βοστώνης	363	Λυῶνος	116
Νέας Ὑόρκης	350	Λισαβώνας	83
Βροκλίνου	327	Βερολίνου	73
Γλασκώθης	291	Κων/πόλεως	15

Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς.

Ἡ Εὐρώπη κατοικεῖται νῦν ὑπὸ 367 ἑκατομμυρίων κατοίκων, ἡ Ἀσία ὑπὸ 890, ἡ Ἀφρική ὑπὸ 200, ἡ Ἀμερική ὑπὸ 126 καὶ ἡ Ὠκεανία ὑπὸ 40. Ὅστε ὁ ὅλος πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς 1,623,000,000 κατοίκων.

Κατὰ τὸν Ραβενστάιν εἰς τὸ ἀνώτατον ὄριον αὐτοῦ, ἦτοι 6 δισεκατομμύρια κατοίκων, θ' ἀνέλθῃ ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου μετὰ δύο περιπτου αἰῶνας.

Ἡ ὅλη ἔκτασις τῶν πέντε ἡπείρων εἶνε 133 ἑκατομμύρια τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, πλὴν τῶν περὶ τοὺς πόλους χωρῶν.

Ἐκ τούτων 80 ἑκατομμύρια εἶνε γαῖαι γόνιμοι, 40 ἑκατομμύρια βράχοι καὶ χέρσοι καὶ 4 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων ἔρημοι ἀμμώδεις καὶ ὅλως ἄγονοι.

Οἱ ἰατροὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀληθῶς μυθῶδῃ εἶνε τὰ κέρδη τῶν Ἀμερικανῶν ἰατρῶν, ὅσοι ἀριθμοῦσι μεταξὺ τῶν πελατῶν αὐτῶν ὑπερπλούτους πελάτας.

Οἱ ἑκατομμυριοῦχοι τοῦ νέου κόσμου ἔχουσι συνήθως ἀποκλειστικῶς ἴδιον ἰατρόν, τὸν ὁποῖον μισθοδοτοῦσιν ἐτησίως· ὁ μισθὸς οὗτος ἀνέρχεται εἰς 60—100 χιλιάδας δολλαρίων, δηλαδὴ 450—750 χιλιάδας δραχμῶν!

Ὅσακις δὲ λάβωσιν ἑκτακτον ἀνάγκην ἐπιφα-

νοὺς τινος ἐπιστήμονος, τότε ἀμείβουσι τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἔτι γενναϊότερον.

Ἐἶς ἰατρὸς νοσηλεύσας ἐσχάτως τὴν κόρην Ἀμερικανοῦ Κροῖσου ἐπὶ δύο μῆνας, ἔλαβε διὰ τὸν κόπον του 875 χιλιάδας δολλαρίων!

Ἄλλος ἰατρὸς προσληφθεὶς εἰς ταξεῖδιον διαρκέσαν ἐπὶ δύο μῆνας ἀπέζημιώθη δι' 600 χιλιάδων δολλαρίων.

Δι' ἐν ἀπλοῦν ἰατρικὸν συμβούλιον εἶς ἰατρὸς τῆς Φιλαδελφίας κληθεὶς εἰς Ἅγιον Φραγκίσκον ἐπληρώθη 5 χιλιάδας δολλαρίων.

Οἱ μεγάλοι γέροντες.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Γλάδστωνος τελευτήσαντος εἰς ἡλικίαν 87 ἐτῶν, ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ὑπενθυμίζει καὶ ἄλλους ἐπιφανεῖς ἄνδρας μακροβίους, διατηρήσαντας τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις ἀκμίας μέχρι τῆς τελευτῆς.

Μεταξὺ τῶν Γάλλων ἀναφέρουσι τὸν Βολταῖρον, τὸν Βίκτωρα Οὐγγῶ, τὸν Σεβρέλ.

Μεταξὺ τῶν Γερμανῶν τὸν Γκαίτε.

Μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελον, ἐργαζόμενον μέχρι τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδοῦ ἐτους τῆς ἡλικίας του, τὸν ζωγράφον Τιτιανὸν ἀναλαμβάνοντα τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλῃς εἰκόνας κατὰ τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔνατον ἔτος, τὸν δόγγην τῆς Βενετίας Ἐρρίκον Δάνδαλον ἀριθμοῦντα 93 ἔτη, ὅτε ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουσι τὸν Φραγκλίνον ἐν ἡλικίᾳ 82 ἐτῶν προεδρεύοντα τῆς πολιτείας τῆς Πανσουλθανίας.

Ἐκ τῶν Ἀγγλων πολλοὶ εἶνε οἱ μεγάλοι γέροντες· ὁ Νεύτων, ὁ ποιητὴς Τέννyson, καὶ ὁ Πάλμερστον, ὅστις ἐρωτώμενος περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ κατῴρθωσε νὰ παρατείνῃ ἐπὶ τοσοῦτον τὸν βίον αὐτοῦ μεθ' ὅλας τὰς περιπετείας καὶ κοπώσεις, ἔλεγε :

— Πάντοτε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου μαζὶ μετὰ τὰ ἐνδύματά μου συνήθισα ν' ἀποθέτω ὅλας τὰς ἐπάσχολήσεις καὶ τὰς ἀνησυχίας μου. Τὸν ἄνθρωπον δὲν φονεύει ἡ ἐργασία ἀλλ' αἱ φροντίδες.

Χάρτινον ἄγαλμα.

Εἰς τὴν προσεχῆ ἔκθεσιν τῆς Γλασκώθης προαγγέλλεται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐνδιαφέρον ἔκθεμα κολοσσαῖον ἄγαλμα τῆς βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας κατασκευασμένον καθ' ὀλοκληρίαν ἐκ χάρτου πεπισμένου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔχει ὕψος τεσσάρων μέτρων καὶ βάρος ὑπὲρ τὰς 16 χιλ. ὀκάδων.

Πῶς σβύνεται τὸ πετρέλαιον.

Τὸ παρισινὸν περιοδικὸν Φύσις συνιστᾷ ὡς μέσον πρὸς κατάσβεσιν ἀναφλεγέντος πετρελαίου τὸ γάλα. Δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τις ἄλλο εὐθὺς ὡς ἀνατραπῆ ἔξωθεν ἡ λυχνία τοῦ πετρελαίου παρὰ νὰ χύσῃ ὅσον γάλα εὐρῆ πρόχειρον κ' εὐθὺς σβύνεται ἡ φλόξ.

Ἐν ἐλλείψει γάλακτος ἐν τούτοις δύναται νὰ ρίψῃ στάκτην, ἄμμον, χῶμα ὅτι, δήποτε καὶ ὅσον περισσότερον προφθάλῃ — πᾶν ἄλλο πλὴν ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀντὶ νὰ σβύσῃ τὰς φλόγας συντείνει εἰς τὸ νὰ τὰς ἐξαπλώνῃ περισσότερον.